

25. Kérdetic mindazáltal, Holott az Apafal tagadgya azt, hogy az Isten az képmutató penitencia által megengestelteséc, miképpen nyert legyen boczanatot az Akab, és az meghirdetett büntetést mint térítotte el: midön minden ő előbbeni életének folyásából megtettic, hogy czac á hirtelen való röttentés által, veretett vólt le és rémült meg. Sákban öltözött jóllehet, hámuval meghintettett, az földre le esett, és (az mint bizonság tétetic felöle) az Isten előtt magát megalázta. De igen keves vólt az ruhának megfagatása, mivelhogy á fiv megkeményedve, és á gonosfság miatt felfuvalkodva és feldagadva maradott. Ugyan láttuoc mégis (ugymodnac az oc) hogy az Isten kegyelemre indult. Erre én azt felelem, hogy noha az Istenteleneket néha kedvezés érje egy ideig, mindazáltal ugyan mindenkor nyomja őket az Istenec haragja; és hogy ez közönséges példára legyen inkább, hogy nem mint az ő kedvekért lenne. Mert hogy megkönnyebbítettőt az Achabnac büntetése, miczoda egyéb hasznát votte annak, hanem hogy azt ez földön élteben nem érzette? Annakokaért az Istenec átka, noha ő róse el vólt rőytve, de ugyan béállott és keményen megült az ő házában: ő pedig az öröc veszedelemben ment.

Gen. 27. v. 18.
19.

26. Szinte ezent látni az Esauban. Mert noha megvertetött vólt, mindazáltal az ő könyvhallatásával valami testi áldást nyert. Mivelhogy pedig az lelki örökség, az jelenéséc ferint, az kertő közzül czac az egyiken maradhatna, tehát az á megvetés, midön Jacob válastatott, Esau pedig megvertetött, egyfermind kirekesztette az Istenec irgalmát, czac iméz vizgatalása maradt meg ő néki ugymint baromi embernek, hogy az földnek kövérségével és az égnek harmattáival hizlaltatnéc. Es ez az mit imént mondec, hogy ez illyen, egyebeknec példajára legyen, hogy az mi elmeinket és minden mi forgalmatóságinkat annyival inkább és örömostben tanullyuc az igaz penitenciára igazítani: Mert né kell abban kételkedni, hogy az Isten kéfi legyé az oknac megboczatani, á kic tellyes fivből igazán megtértenec; az kinec jóvólta és engedelmsége még á méltatlanokra is kiterjed, hogyha czac valamike vesé intézikis ugy magokat, mintha magokra neheztellenénec. Ezellenben tanitatunc arrais, melly rettenetes itilletet kellyé várnioe mindé kemény nyakuaknac, á kiknec merő játé az, hogy semminec tartás az Istent fegyentelen és istentelen ortzával, nyilván való gonosf teteményeckel, né kevesbé mint egy kemény, vas, és penitentiátlan fivvel megvetni és megutálni. Illyen módon nyuytotta az Izraélitáknac nagy gyakorta segitő kezeit, az ő nyomoruságoknac és inségeknek könnyebítésére, noha az ő kiáltáoc, képmutatóc, és az fivcekettősséc és hitfégoe volnának. Az mint önnön maga panaszkodie á Soltárban; hogy ismégint az ő régi gonosf természetek ferint czelekedténec. Es illyé képpé akar-

Psal. 78. v. 36.
37.

ta őket

ta őket az ő felidsége és kéfi jó kedve által á valóságos megtéréfre vezetni, avagy mindé ő magoc mentességét kezeiből kivenni. Mindazonáltal nem szab ezzel öröc törvent magának, midön egy ideig az büntetést elmulattya. Sőt inkább nagyobb keménységgel serken gyakorta fel á képmutatóc ellen, és á büntetést megkettőzteti, hogy abból nyilván megtetüdgyéc, melly igégyülöllye ő az képmutatót. De (az mint előb mondam,) egynéhány példait adgya előnkbe az ő kéfi akarattyanac és jóvóltánac az bünöc megboczanatnyára, az mellyekből az Istenes emberc bátorságot vehessenec az életnek megjobbítására, és annál keményebben kárhoztattaséc azoknac kevélységéc, az kic nagy vakmerőséggel és kényeséggel rugóldaznac és dühösködne az östön ellen.

NEGYEDIC RÉSZ.

Melly távol legyen az sz. Evangeliumnac tisztá tudományátul, az mit az Papista Scholákban az Sophistac czeleznac az penitentiáról, Holott az gyónas, és az elégtétel forgattattic meg.

Imár azoknac meg vizsgálására megyec, az miket az Papistas Scholákbeli Sofistac az penitentia felől tanítottanac; az mellyeket én az mint leg rövidebben lehet megfutoc, mert nincz standékom, hogy mindeneket megfogassac: hogy ez az könyv, az mellyet rövid sommába igyekezem foglalni, mérhetetlen nagyra ne legyen. Es oc ez dolgot, az melly ő magában nem olly akadémikus és nehéz, olly nagyoc könyvekbe takartac és nyaláboltac, hogy nem hamar kerekedhetel ki belöle, hogy ha egyfer magadat az ő förtőjökbe merited.

Elsőben midön megírásat adgyac az penitenciának, legottan megjelentic, hogy oc nem érttötéc milegyen az Penitentia. Merr ki czipkednec egy nihány mondasokat az régi atyac Könyveikből: mellyec az penitencianac crejét semmimódon ki nem mutattyac. Hogy az Penitentia legyen, az Bűnt megfíratni, és á mi megfíratandó, azt többé nem czelekedni. Ismet, hogy Penitentia legyen, az meglött gonosfon panaszkodni, panaszkodásra valókat többé nem czelekedni. Ismet, Hogy olly sérelmes bossu állás legyen, az melly ő magában megbünteti azt, az mit bán hogy megczelekedött. Ismet, hogy fáydalma az fiünc és keserves insége az léleknek, az gonosf miatt, az mellyet kiki czelekedött, avagy arra javallását engedte. Ezeket pedig, noha mi megengedyuc, hogy jól mondattac legyen az Atyáktól, (mellyet jóllehet valamely versonyósnec nem volna nehéz tagadni) mindazáltal nem arra voltac mondatva, hogy az Penitenciat megírjac; hanem hogy az öveiket meginténec, hogy visontag azon bünökbe ne esnénc, az mellyekből kiragattatnac volna.

Prima est
Greg. & re-
fer. lib. 4.
Sentent. dist.
14. cap. 1.
Secun Am-
brof. refer-
tur illi. & in
decret. dist.
3. de poenit. c.
poen. priore.
Tert. August
referur ea
dist. c. poen.
post.
Quarta Amb
refer. dist. 1.
de Poenit. c.
vera Poen.

Hogyha azért mindeneke, az miket az Atyác rólla föllottanac, mind az penitencia megírásának kellyen tartani; tehát egyebekéti nem kevesb alkalomzattal hozzá kellet volna töldani. Az minemü Chrystomusnac imez mondása; Az penitencia olly orvosság, melly a bünt megöltya, és kitörli, mennyekből adatott ajándéc, czudalatos erő, olly kegyelem, az melly az törvények nec erejét meggyözi. Annak föltte az magyarázatoc az mellyeket atannoc test nec, sókkal hitványabbac ezeknél az megírásoknál. Mert olly nagy dióssággal czüggene az külső gyakorlatokon, hogy az ő otróba Könyvekből semmit egyebet nem foghat és rekefithet, hané hogy az Penitencia valami külső fenytéc és somoru tekintet legyen, melly egy téfent az test nec zabolazására, más réfent az vétkek nec büntetésére fölgályon: Az elmé nec belső meguyításáról pedig, a melly az igaz megjobbulást véle hozza, czuda melly igen nagy halgatásban vadnac. Az megfánásról bánásról jóllehet sóc náloc a fő, és sóc nyughatatlan somoruságo cokkal gyöttric az Lelkeket; és sóc unalmas inségeket és fanyargatásokat ferez nec: De midő az alittyac hogy az fiveket egéslen meg sebesítöttéc, egy kis ceremoniaczkával mind az egész sérelmet menten meggyogyittyac. Minekutána olly fépen és fényen megirtac mi legyen a penitencia, azt ofrtán három réfre ofrtyac: Az fiv nec megfaggatására, az Száynac megvallasára, és a czeleke der nec elégtételére, finte olly bölcz mesterséggel, az minn annakelotte azt megirtac volt, noha ollyanok nac akarna láttatni, mint kic egész eleteket az mesterséggel rekeftő befédben töltöttéc volna el. De ha valaki az megírásból egy rekeftő befédet venne, (az melly formán való rekeftéc nec az mesterséggel rekeftő befédüeknél érteke vagy on) Hogy valaki az megczelekedett bünt, megfíratthassa és az megfíratandónac czelekedését elhagyhassa, ha finte azt fáyával meg nem vallyais; mint oltalmaznájac ezt az ő réfre ofrtásokat? Mertha az olly ember, az melly Szájjal meg nem gyónic, mindazáltal ugyan igaz penitencia tartó lehet: tehát az igaz penitencia meg lehet az gyónás nélküli. Hogyha azt felelic hogy ez a réfre ofrtás, annyiban vonyatic az penitencia az mennyiben Sacramentom, avagy az egész penitencia nec eltöltéséről értetic, maga az nincz az ő megírásokba befoglalva; én réam azért panafsó c nem lehet: abbol magokra vessenec, ugyan kic az penitenciát tisztábban és világosban meg nem irtac. En bizonyára, az én vékony értelmem ferint, midő valaminec megforgatásáról vagy on az fő, mindeneke az megírattá vonsó c, az melly a farka es fundamentoma az befédben költe egész dolognac. De hadgyuc nekicc ezt az ő mesterségi szabadságokat, és az réfeket rendel lássuc meg.

Hogy én azokat, ugy mint hijába való czévégéseket, megvervén által főköllöm, az mellyeket őc nagy kevélyen merő titkoc gyanant árulnac, nem

nem tudatlanságból vagy feledékenségből czelekefem, (mert nem igen nehéz volna nekem mind azokat megrostálnom, az mellyeket alittanac a fölőc nagy elmésén disputáltani,) hanem mivelhogy gyalázatomra lenne néke maz Keresztyn olvasókat, efféle bolond gazsággal hasonlanul terhelnem. Bizonyára hogy őc esmeretlen dologról czaczogjanac, az kérdések ből, az mellyeket előforgatnac, és az mellyeckél magakot nyomorultul akadékozzac, igen könnyü megérteni: az minemü imez, Hogy ha az egy bűnön való penitencia kedvése ack or az Istennél, midő az más bűnben kemény nyakúul megmarad? Ismet, Hogy ha az Istennél boczatott büntetések nec legyené érteke az elégtételre. Ismet, hogy ha az halálos bűnért való penitencia gyakorra előforgattathatiké. Az melly utolsó tzi ckellyben rualmassan és istentelenül azt rekeftic, hogy egyedül czac az nem halálos bűnért kellyen naponkint penitenciát tattanunc. Hasonlatos képpen föltte igen gyöttric magokat más egy goromba tévelgésélis, az Ieronymus mondásában; Hogy az Penitencia másodic tábla legyen az Hayótörés után, az mellyen az, az kinec egyébkint az tengerbe kellene halni, kic és kimenekedic, az mellyben megmutattyac, hogy az ő meg meredett barombámulásokból soha még fel nem ferkentene c, hogy az ő vétkek nec ez ered réfét vagy czac távultol valami kiczinnyé éreztec volna.

2 Akarnám pedig hogy ezekbe vennéc az Keresztyn olvasó c, hogy nem valami álaváló dologról legyen itt az villongás, hanem föltte terhes és értekes ügy forgatáséc meg. Tudni illic az bűnök nec megboczanattyáról. Mert midő on három tzi ckell kivánnac az Penitencia ra, az fiv nec megmetelését, az fül bensűgo gyónást, és az czeleke deti elégtételt, azzal egy fer (mind az tiz tanittyac, hogy ezenec az bűnboczanatnac megnyerésére bűkség ec legyenec. Hogyha pedig minékünc az egész Keresztyn Religiában valamit bűkség megtudnunc, bizonyára ez a legbűkségesb: tudni illic megéttenünc azt és jól megtartanunc, miczoda esköz által, mi módon, miczoda okvetés alatt, melly könnyen avagy nehezen nyeretteséc meg és vétéséc el az Bűnök nec boczanattya. Az holott ez esmeret nem világos és nem bizonyos, ott az lelki esmeret nec semmi nyugodalma, az Istennel semmi békesége, semmi bizodalma és bátorsága nem lehet: hanem réfket, ketelkedic, fúntelen égettetic, gyötrettetic, kinoztatic, retteg, gyűlöli az Istene c finét, és füt az előtt. Hogy ha azért az Bűnök nec boczanattya azokból az okvetések ből függ, az mellyek höz őc azt kötozic, tehát semmi nyavalyáságosb, kérségesb és kárhözatosb dolog ninczen, mint mi ember ec. Az fiv nec megfaggatását első réfűl réfic, az Bűnboczanatnac meg-

nyerésében; és adósságból való megfaggatást kívánnac; az az egészket és tellyegségesket. Ezenközben pedig nem mutattyac és szabjac meg mikor lehessen valaki bátorságos és bizonyos abban, hogy ő eléggé megfaggattatott legyen. Megvallom bizonyára, hogy nagy erős forgalmatolsággal kelly azonlenni, hogy kiki az ő bűneit keservefen megírassa, és magát annac megtutálására és gyűlölésére izgassa és erőssítse: Mert ez az á homoruság, az kit senki meg nem bán, az melly penitenciát berez az öröc idvőségre. De az holott olly keserves fydalom kívántatic, az melly egyenlő legyen az véteknec nagy vóltával, és az bűn boczanat nyerefnec bizodalával egyfuntban vettéséc, itt nyilván az ségény lelki esmeretec czudálatosképpen gyötretnec és kinoztatnac: midőn láttyac hogy ő reájoc tellyeséges bánat vettetett, és pedig ez tellyeségi mérték nec ferit nem tehetic, hogy magokban azt nyilván rekeszthetnec és tudhatnec, hogy őc megfizettéc, az mivel adóssac vóltanac. Ha mondgyac, hogy annyit kellyen czelekednűnc az mennyit tölűnc lehet, ugyis mind czac oda esűnc. Mert ha merne valaki magánac bizvást annyit igérni, hogy ő az ő bűneit mindenestől fogva minden erejéből eléggé megfíratra legyen? Annak okáért ha finte az lelki esmeretec soká magockal tufakodtrakis, és magokat foc időtül fogva való viaskodásban gyakorlottákis, de végezetre ugyan mégis semmi helyet nem lenec, az hól megnyughatnánac: hanem hogy magokat valami réfnec könnyebítsec valamisérelmet czigáznac ki magokból, köny hullatásokra keserític semeiket, melly által bánattyokat végezheséc.

3 Ha azt mondgyac hogy hamissat fogoc ráyoc, tehát állyanac elő, és mutassanac valaha nekem czac egyet, az melly ez illyen bánati tudomány által avagy kétségbe esni nem keseritetött vólna, avagy az Isten itileti eleibe az igaz megbánás helyett, tetteret bánatott nem nyuytott vólna. Mondottuc miis egy helyen, hogy az bűnök boczanattya penitentia tartás nélkül soha ne adáséc, hogy az Isten irgalmasságát képmutatás nélkül senki egyéb segítségül nem hívhatna, hanem czac az megfanyargattatott és bűnök esmeteti által megsebesitetött emberek; de egy fersmind hozzá tóttuc aztis, hogy nem az penitencia legyen oka az bűnec megboczanattyanac. Azt pedig az lelkec kénzását elhárítottuc, hogy ember nec tellyeséges bánattyanac kellyen lenni: azt tanítottuc, hogy az ember nec nem az ő Bánattyanára és könyvhullatásira, hanem mind két semeivel az Istenec Irgalmasságára kellyen nézni. Intést tóttuc arrol hogy az Christus egyedül czac az megfáradtakat és megterhelteket hja hozza, mivel hogy ő az ségények nec küldetett predikallani az Evangeliomat, az törödelmes híveket meggyogyítani, az foglyoknak hirdetni megnyitatast, az megkötöztetteket,

Matth. 11.
v. 28.

Esa. 61. v. 1.
Lec. 4. v. 18.

töztetteket szabadon boczatani, az sérelmemefeket: vigasztalni Hogy kirekeszthetnec mind az Phariséusoc, az mellyec olly igen rakvác voltac az önnön igazságockal, hogy ségényeket nem esmerinéc: és mind az megtutáló, az kic, mivel hogy az nagy bátorságnac miatta az Isten haragjával nem gondolnánac az ő nyavalyajoknak semmi orvosságát nem kerestéc. Mert ez illyenec, nem megfáradtat, sem nem megterhelte, sem törödelmes hívécc, sem megkötöztette, sem foglyoc. Négy külömbség vadelyon pedig abban, hogyha azt tanítode, hogy az bűnök nec böczánattya, az egész és tőkélletes megbánással érdemeltésék el, (az mellyre az bűnös soha ferit nem tehet) avagyha arra oktatóde, hogy éhezze és fémjuhozza az Istenec irgalmasságát, hogy te ő néki az ő nyavalyasságánac esmereti által megmutad az ő homjuságát, fáratságát, és megtanítsad hól kellyen könnyebiséget, nyugodalmat és szabadulást keresni: végezetre hogy arrais megtanítsd, hogy az ő maga megalázásában Istenec adgya az diczőséget.

4 Az gyonásról mindenkoron ifonyu nagy villongás és hártz vólt az Papišta Törvényec tanitói között és az Iskolas theologusoc között: Holott ezec azt vitattac, hogy az Gyonást Isten paranczolta legyen, amazoc pedig ezellenbe azt kiáltottac, hogy czac az Egyházi rendelésből paranczoltatnéc. Ez czatázásban pedig főrnű ségénytelen ségenc láttott meg az Theologusoknak, az kic az Irafnac mind annyi helyeit tekertéc el, és czigáztac erőssakkal, az mennyit azok közzül erte az ő kezdett fándékjokra vontanac és béhoztanac. És midőn látnac hogy így sem tehetnéc feret az mit kívánnánac, az kic közzül oc egyebeknél elesb elmejűknec akartac láttatni, ez menedéc által faladtac el, hogy az Gyónas az Isteni Törvényből fármazott legyen annyiban az mi annac SUBSTANTIAIAT és állattya itileti, de formáját és módgyát ostan az emberi Törvényből vótte. Illyen képpen vonfactudni illic az legbolondab Juristac az ő Törvénybe idézéseket az Isteni törvényre, mivel hogy meg vagy on mondva: Adam hól vagy? Azonképpen az kivételt és mentséget: Mert az Adam ugy felelt, mint ha magát mentötte vólna: Az a főnyű állat, az mellyet nekem adtál &c. Maga mind a kettő nec formája a polgári Törvénytül adatott. De lássuc meg minemű erősségeckel bizonyittyc ezt az formált avagy formátlan Gyonást Isten paranczoltattyanac lenni. Az Ur Christus (ugymondnac őc) az Poklofokat az papokhoz küldte! Miczodat? Gyónni küldöttéc őket? Ki hallotta valaha azt mondani, hogy az Levitici Papoc gyónás halgatásira vóltac legyen rendeltetve? Az titkos értelmente folyamodnac azért. Meg vólt paranczolva az Moses törvénye által, hogy az Papoc itilnéc meg, mellyic vólna az Poklofság, és mellyic nem. Az bűn pedig Lelki poklofság; annac megittilec

Gen. 3. v. 9. 22.

Matth. 8. v. 4.
Luc. 5. 14.
& 17. v. 14.

Deut. 17. v. 8.

azért az Papokat illeti. Minekelőtte megfelelnéc azt kéredem itten, hogyha őket ez mondas, az lelki poklofságon téfii írelőké, miért kaportyác magoknac az testi és természetű poklofságnac megismerését? Bezzeg nem az Irátsal való jázodozas ez. Az törvény az poklofságnac megismerését az Levítás papoknac paranczolja: Ezzel mi éllyünc. Az bün lelki poklofság. Legyünc megítélő az bünnéki. Im már megfelelec. Midő az Papság mafuvá vitetic, ott az Törvénekis máfra kell bizattanni. Minden papság pedig az Christusa hártatott ő hette töltbé és végzetőt el: Annakokaért egyedül czac ő rea állott az Papságnac igazsága es tíftefége. Hogyha az titkos értelem olly igen tettic nékiec vegyéc ez egy fő papot az Christust ő elejekben, és az ő írlőfékit és mindenen való szabad ítellett fölghatárral tíftefécc meg; azt mi örömeft elfenyvedgyünc. Annakfelőtte igen helytelen az az ő ítellec az melly, az mérő azon polgári törvent, az ceremoniac közé téfii. Miért küldi tehát Christus az Poklofsokat az Papokhoz? Azért hogy az papoc őtet ne rágalmanác, mintha általhagná az törvent, az melly az poklofságból megítélit az Papoc elejébe paranczolja állattanni, és áldozat tétellel megítélit mutaini: azt hadgya azért az megítélitaknac, az mit az törvény paranczol. Mennyetec el, ugymond, mutásitoc meg magatokat az papoknac, és vigyétec fel az ajándékokat, az mellyeket Moses az törvényben megparanczolt, hogy bizonságul legyen ő nékiec Es igazán következendő bizonság lött ő nékiec ez a czudatetemény. Mert annakelőtte ez embereket poklofsoknac esmertéc, mostan azonokat tífia knac esmeric. Nem de nem bizonságivá kellett é lenniec az Christus czudateteményét meg próbáltatya vélec, azt őc nem tagadhattya: de mivelhogy mégis ugyan vístia mástanc, és ő ellene tufakodtanac, ez czuda tetemény bizonság lött ő ellenec. Illyen képpen mond ő mafut is: Ez Evangelium predikaltic ez egész világon bizonságul minden népeknec. Ímet; Királyoc és fejedelmec elejekbe vitettec, bizonságul ő ellenec, az az, hogy őc az Istenec ítelitiben annyival hatalmasban megbizonyittassanc és meggyőzetteffenc. Hogy ha pedig Chrysofomusnac órómesben akarnac hinni, őis azt tanittya. Hogy Christus ezt az Sidokért czelekedte, hogy tölóc ne tattatnéc törvent megfogó nec. Noha fégyenlé ez illy világos és nyilván való dologbā valamely ember nec bizonságát béhoznom: az hol Christus kimondgya, hogy ő az Papoknac az ő törvényi igazságokat éppen meghadgya, ugymint az kic megvallanc magokat az Evangelium ellensegeinec lenni, és az kic mindenkoron ő ellene zajogni igyekeztenec volna, hogyha az ő fájok bé nem dugatott volna.

Heb. 7. v. 12.

Matth. 24. v. 14.

Matth. 10. v. 18.

Homil. 12. de Mul. Cana.

Annakokaért ez Papista áldozó Papoc ez illyen igazságnac elbirására, am azokhoz adhattya magokat, az kiket erővel kell kénfitereni, hogy ne fidalimazzac az Christust: Mert ez nem néz az ő igaz fölghára.

5. Az máfic bizonyítástis finte ezen kútból meritic, tudniillíc az titkos értelemből, mintha az titkos értelemi magyarázatoknac valamely tudománac fundálására és megerősítésére nagy értekec volna. De am legyen értekec őnékiec, hogy ha meg nem mutatom, hogy én azokat job fingenel hozhatnambé hogy memmint őc. Azt mondgyac azért, Meg paranczolta az Úr Christus az tanítványoknac, hogy az feltámasztott Lazarnac Koporsótleleit megöldoznac. Előker, ebben hazudnac, mert sohol nem olvastic, hogy Urunc az tanítványoknac mondotta volna azt, és sockal hihetőb, hogy az ott álló Sidoknac mondta legyen: hogy ez czudatétel nec igazsága, valami czalárdáságnac minden gyonuságanalkül annál nyilvánosab lenne, és az ő hatalmas annyival világosban kitündöklenéc, hogy ő minden megilletésnélkül, czac fava által támasztaná fel az halottakat. Bizonyára én így értem: Urunc Christus, hogy az Sidokból minden gonof gyanut kivenne, ugy akarta hogy az követ őn magoc forditanác el az koporsóul, az halotti dohós fagot ézenéc, az meg holtnac bizonyos jegyét látnac, azt egyedül czac az ő favanac ereje által látnac feltámadni, és az meg elevenültet előfiter tapastalnac meg; és ez az Chrysofomus értelme. De finte engadgyünc meg, hogy az tanítványoknac mondatott legyen, de mit fognac érne azzal? Hogy Urunc az Apastaloknac feloldozatra való hatalmat adott. Melly sockal helyessebben és jobban forgattic ez titkos értelem így meg, ha ember azt mondgya, hogy az Isten ez jegy által tanítanakarta az híveket, hogy az ő tőle feltámasztottakat, azoc felöldoznac, az az, hogy meg ne emlekeznenec az bünökre, az mellyeket ő elfeledett, hogy bünos gyanánt ne kárhoztatnác, az kit ő felöldozott: hogy őc ísmét fsemre ne hannác, az mit ő megboczázott: hogy őc ne keménykednenec és kedvetlenkednenec, az büntetésre, az holott ő irgalmas és jó kedvű volna az megengedésre? Bizonyára semmin nem kellene nekünc az megboczátra inkább meg indulnunc, mint az Itélő bíró példájával, az ki fenyeget, hogy ő azokhoz, az kic fertelen keményec és embertelenec, megengedhetetlen akar lennie. Elmehetnec azért, és az ő titkos magyarázatyokat adgyac drágán el.

6. Im már közelb fognac az útközethöz, midő világos mondásfokkal (az mint őc aránzac) viaskodnac és czatáznac: Az kic az szent János keresztelesehoz járultanc, megvallottac az ő bünök, és fent Jacob azt akarja, hogy egymásnac megvallyc büneinket. Nem czuda hogy megvallottac bünök az kic megakartac keresztelestenni. Mert megmond-

Ioan. 11. v. 44

Matth. 3. v. 6. Iac. 5. v. 6.

rucezlott hogy ſent Janos az Pœnitenciának Kereftſégét tanítottta, és hogy vizzel kereftelt az penitencia tartáſra. Mert kit kereftelt volna egyebet meg, hanem az kic bűnösöknek eſmernéc magokat? Az kereftſég jegye az bűnök boczánattyának. Kiknek kellett tehát ez ilyen jegy-höz boczátatni, hanem az bűnösöknek, és az kic olyanoknak eſmernéc magokat? Azért vallottát meg az ő bűneket, hogy meg kerefteltetnének. Es ſent Jacab nem ok nélkül paranczollya, hogy egymásnak kiki megvallyabűneit. De ha eſekbe vennéc, miczoda következzéc menten utanna, jól megérthetnék hogy ő melléjez czac egy igen keveſſé ſem vonna. Vallyátoc meg, ugymond, egymásnak bűneiteket, és könyörögjétec egymásért. ō ſvefoglallya az megvallást és az könyörgéſt, az mellyeket egymásközött kellyen czelekedniec. Ha azért czac az Miſes papokhoz kelly gyonni, tehát egyedül czac azokéit kell könyörgeni? Sőt az következnéc ſ: Jacob ſavaiból, hogy egyedül czac az Miſes papoc gyonhatnának meg. Mert midőn azt akarja, hogy egyic az máſiknak meggyónnyéc, czac azoknac ſól, az kic az máſoknac gyonását meghalgathattyác. Mert azt mondgya, hogy Egy máſnac, egytic az máſoknac gyonnyatoc, vagy vallyátoc meg bűneiteket. Nem gyonhatnac pedig egymás között meg, hanem czac az kic alkölmatofoc az gyonásnac meghalgatására. Az melly főbſégte mivel hogy őc czac az Miſes papokat méltóztattyác, miis azért czac őket tartyuc arra méltóknac hogy az gyontató tiſtet viſellyec és gyonnyanac. Tiſtullyon el azért ez ilyen czacozás, és vegyuc eſünkbe az Apaltal-nac értelmét, az melly egyigyű, és nyilván való, tudni illic, hogy mi az mi erőtlenségünk, egyikünec, az maſunknac megmondgya és reabizza, hogy egyic az máſiknac tanácát, rayta ſánakodásat és vigasztalásat vehelſe. Annakutanna midőn oſtán, egy atya ſiu az máſiknac erőtlenségét tudgya, egy ſerſmind könyögjünk az Iſtenc erőttec. Miért vonſác tehát ſent Jacabot mi ellenünec az kic az Iſten irgalmáſágának megvallását illy igen állatryuc? Az irgalmáſágoc pedig ſenki meg nem valhattya, hanem ha elő ſer megeſmeri az ő nyavalyáſágát. Sőt bizváſt kimondgyuc, hogy átkozott legyen minden, az ki az Iſten előtt, az ő Angyali előtt, az Kereftſyén anya ſent Egyház előtt, sőt minden ember előtt magát ſegény bűnös ember nec lenni meg nem vallya. Mert az Iſten mindeneket az bűn alá rekeftett, hogy mindenecc ſaya bédugáſéc, és minden teſt megaláztaſéc az Iſten előtt; ő pedig egyedül legyen igaz, és fel magáſtaltáſéc.

Gal. 3. v. 21.
Rom. 1. v.
2. 19.

7 Czudálom pedig miczoda ortzával meric vitatni, hogy az Gyonás, az mellyről ſólac, az iſteni törvényben paranczoltáſéc: Az melly nec ſel-
lötte igen régi ſokáſát bizonyára megvallyuc: de aztis könnyen megbizonyithattyuc, hogy elejénten ſabadságban volt. Hiſem bizonyal mutattyac
az ő

az ő Cronikájoc, hogy az Innocentius Pápa előtt melly harmadic ez néven, ^{Ez az ő} ſemmi ſabot törvény, avagy rendelés felőle nem volt. Bizonyára ha re- ^{Papa.} gieb törvényec löt volna, azt vontác volna örömesben igyökre, hogy nem az Lateranomi Synatnac rendelésében nyugodvá meg, czac az gyemekeknek is nevertſégelſé tennéc magokat. Nem ſegyenleneo egyéb igyökben hazug rendeléseket koholni, az mellyeket az leg régieb Conciliomoknak tulaydonitnac, hogy az beczületes régiseggel az egy igyüek nec ſemeket vakitsác. Ez tziékelyben eſekbe nem jutott, hogy olly czalárdſággal éllyeneo. Annakokaért nem mult még, (az mint ő magoc bizonyittyac) három ſáz eſtendeje, hogy ezt az tört az Innocētius Pápa az emberek nec nyakokba vetötte, es az gyonás mint egy ſükséges dolog ugy tolyatott erövel bé. Es hogy az idöt elhaggaſſam, czac az ſólacnac idegen és oſtoba voltais hiteltel mélatlanná teſi ez ő gyonati törvényeket. Mert midőn az kellő atyác azt paranczollyac, hogy mind az két nemüec eſtendőkent egy ſer kiki az ő tulaydon Papjához bűneiről meggyónnyéc, némelly trefas emberec diſſen módgyac hogy ezzel az törvényel czac amaz két terméſetüec, köteleztetnéc, az kic egy ſer ſmind ſerſiac és aſonyoc, az az mind ſerſui és aſſonyi tagoc vagyon, arra pedig né néz az ki czac ſerſi avagy aſſonyi állatt. Annakutanna nagy oſtoba bolondság mutattya ki magát az ő Iſkolájokban, holott meg nem mondhattya mit tegyen, az ő tulaydon Papjoknac nevezeti. De akar mint ugallaſnakis az Pápa fogadott ezelczapo prokátort, mi ugyan nyilván tudgyuc, hogy az Chriſtus nem adta ezt a törvént, az melly az embert kénſeréti az bűnök nec elő ſámlálására. Sőt multác elezer és két ſáz eſtendőc az Chriſtus feltámadáſa után, minekelötte valami eſſele törvény adatott volna. Es annakokaért ez erőſaki kegyetlenkedes elő ſeris ackor kezdetett, midőn az iſteni félelem és az igaz tudomány előltatott, és az álortzás prædikatoroc magok gondolatlanul minden kényeskedéſe magoknac ſabadságoc engedtenec. Annakelőtte vilagos bizóſáginc vadnac előttünec, mind az Hiſtoriákban ſmind pedig az Régi könyörökben, az kic azt tanittyac, hogy ez ilyen külső fenýetec az piſpekektül volt legyen rendeltetve, nem az Chriſtuſtól vagy az Apaltaloktól volt törvényül adatva. En az ſoc közzül czac egyet hozoc elő, az melly nem homályos megmutatáſa leſen ez dolognac. Sozoménus azt írja, hogy az Püſpökök nec ez ^{Trip. Hiſt. lib. 9.} ſ: Egyházakbá, kiváltképpé pedig Romábá. Az mellyel megmutattya, hogy ez né közönſéges rendeléle volt minden Anya ſét Egyházaknac. Es azt módgya pedig, hogy az Capellanoc közzül kiváltképpé egy volt rédelve, az ki ez tiſtbe eljána. Az mellyel bővſégelſé meghamiffittya az miket ezec az egéſ papság nac mindé külöbſég nélkül adatot kulczokrol hazudnac és czalárdul

lárdul czáczognac, mivelhogy nem kőnzőséges tíftec volt minden Papo-
knac, hanem czac egygégé volt, az melly az püspöktül volt arra válastva. Ez
az, az kit még mostanis az Püspeki Ecclesiákban *Penitentiarius* nac avagy Gy-
ontatónac neveznek, az melly az derekas vétekekről, és azoknac, egyebek
példájokra való büntetésekről itilletet teken. Ostrán azt teszi hozzá, hogy
ez *Constantinapolybanis* szokás volt, mind addig, mig nem egykor egy as-
fony fogatott meg, az melly az finy alatt, mlnt ha gyonni akarna, az ká-
plánnal kurválkodott. Ez fertelmes vétek miatt, hagyatta el az ott való
tudós és nevezetes *Nectarius* püspec az olyan Gyontatóst. Itt itt kellene
imez *Samárok* nac fülöket jól felhegyessitenie, és erre halgatnioc. Ho-
gyha az fülbe sügő gyonás isten Törvénye volt, mint hegyathatta és töröl-
hetre el az *Nectarius* püspec. Ez Istenec fent emberét az *Nectarius*st, az
melly minden régi *Tanítóknac* bizonsági által bezülteric, akarjaké eret-
nekségben és szakadásban vádolni? Szinre azon itillettel pedig az *Constan-*
cinapolyi Ecclesiatis kárhozzatnioc kelly, az mellyben *Sozomenus* mond-
gya, hogy az *Gyonás* nac szokása nem czac elhagyatott volt egy ideig, ha-
nem mind az ő emlekezeteig, kiavolt és megbűzhötségben volt. Sőt
nem czac az *Constantinapolyit*, hanem minden *Naptárnadatt* felé való *Ec-*
clesiákatis Elszakadásban kell vádolnioc, hogy ez elmulhatatlan és megsér-
tetlen törvént, és az melly, (ha ő igazat mondna) minden *Kereszténynek*
megvagyon paranczolva, megvetöttec és elmulatác.

Homil. 2. in
Pfal. 50.
De poenit. &
Confess.
Hom. 5. De
in comp. Dei
nat. Contra
Anomzof.
Hom. 4. de
Lazato.

S Ezt az *Gyonás* nac elhagyatását pedig, olly söt helyeken bizonyította
f: *Chrystomus*, az ki őis *Constantinapolyi* püspec volt, hogy czadálatos
dolog, mint mernek ezec ellene czac mottzanniis. Az te bűneidet mondd
meg, ugymond, hogy azt eltöröllyed; ha ségyenled valakinec megmonda-
ni az mi véteket czelekedtetél, mondd meg azt naponkint az te lelkedben.
En nem mondom, hogy azokat az te foglaltárod nac megvallyad és gyon-
nyad, hogy téged gyalazzon és fmedre hánya, hanem mondd meg az
Istenec, az ki meggyogyította. Vald meg bűneidet az te ágyadban hogy az
te lelki esmereted azokat ott minden nap megemerte. Item, Nem bűk-
ség pedig az bűnöket az jelen való bizonságoc előtt megvallani, az te
meggondolód által kelly az bűnök nec megvizgálás nac lenni: Ez itil-
let nec bizonságnélkül kell lenni: Fgyedül az Isten lasson tegedet gyonni.
Ismer, En nem vislec téged az te foglaltárod nac néző házába, Nem kése-
ritlec téged hogy az emberek nec kinyilatkozrasd az te bűneidet, próbald
meg és nyisd fel az te lelki esmeretedet, az Isten előtt. Mutasd meg az *Ur-*
nac, az leg drágalatosb orvosnac, az te febedet, és kérj ő tőle orvóságot,
annac mutasd meg azokat, az téged azokért meg nem gyaláz, hanem
nagy felid

nagy felid engedelmeséggel meggyogyította azokat. Ismeg. Nyilván
ne mondd meg valamelly ember nec, hogy tégedet meg ne rágalmaz-
zon, mert nem kelly foglaltárod nac meggyonni vallani, az melly nyilván ki
feczege: hanem az *Urnac* (az kinec gondgya vagy on read, és engedelmes
orvosodis) mutasd meg az te febedet. Annakutánna az Isten hozza bé
illyent fülöan: Nem kése ritlec arra, hogy az piatz közepére meny, és söt
bizonságokat állafs: mondd meg czac egyedül nekem az te bűneidet, hogy
az kelyist én meggyogyítsa. Azt mondgyuké azért immár hogy az *Chryso-*
stomus, mikor ezeket mondgya, és ezekhez hasonlok ir, olly álhatatlan
és vakmerően bátor kodó legyen hogy az emberek nec *Lelkec* esmeretit a-
zokból az kötésekből akarja kioldozni, az mellyek be azoc az Isten törvé-
nye által köteleztetnek? Semmiképpen nem. Hanem az mit ő nyilván ért,
hogy az misemmimódon ninczen az Isten igejében előnkbe adatva, azt ő
bűkséges dolog gyanant nem meri megkivánni.

Hogy pedig ez dolog igyenessebb és vilagosabb legyen, elsőben hivesé-
gesen megmutattyc az, miczoda gyonás iráséc mi előnkbe az Isten igeje
által, annakutánna az ő költeményeikről sötollunc, nem mindenikről bizo-
nyára (mert ki meritene illyé tengert ki?) hanem czac azokrol, az mellyec-
kell őc az ő fülbe sügő gyonásoknak summáját foglallyác. Itt elősámlálni
nehézlem, melly gyakorta az Régi *Tolmáczoló*, imez ige, az melly az
fent írásban azt teszi hogy *Diczerjete* c, erre fordította hogy *CONFITE-*
MINI, az az, vallyatoc meg, az mellyet az legostobáb köz emberek is tud-
nac. Czakhogy az ő vakmerőségeket hasznos megrongálni; hogy azt az ő
Kegyetle törvényekre magyarázzac, az mi az Istenec diczeretiről volt meg-
írva. Hogy megbizonyítsac az *Gyonást* az fivék nec vigasztalására hasznosnac
lenni, erővel arra vonásac az sötárnac imez mondásat: örvendezés nec és
megvallás nac savában. Nyilván ha ez illyen elváltoztatás nac érteke les, te-
hát akarmelly dologból mást csinálnunc szabad leszen. De mivelhogy őc
minden ségyenléstől megsüntene, meggondollyac az *Keresztényen* olvasóc,
hogy azoc az Istenec igaz bősű állásából elfordult értelemre adattanac
legyen, hogy az ő vakmerő bátorfágok, annyival átkozottab lenne. Ha mi
azért az *Írás* nac egyigyü tudománya mellett akarunc megmaradni, semmit
nem kell azon félunc, hogy valaki minket ez illyen finnyel megczallyon
és megczufollyon. Mert ott az *Gyonás* nac, avagy *Bűn* megvallás nac czac e-
gyetlen egy módgya irattatic előnkbe. Tudnillie, mivelhogy czac az *Ur-*
ac, az ki az bűnt megboczáttya, azokat elfeyleti és eltörli, hogy miis egye-
dül ő nekic vallyuc meg az mi bűneinket, azoknac megboczanattyánac
megnyerésére. Oeaz orvos, annakokaért őnéki mutafsuc meg az mi bűnein-
ket: ő bántatott és haragitatott meg, ő tőlle kerjunc azért bekeséget. ő az

Pfal. 42. v. 5.

M m m m

fiveknek megvisgáloja és megismerője, és tudgya az embereknek minden gondolatit, annakokaért fiesűc ő előtté kiönteni az mi fiveinket. ő az végezetre, az ki az bűnőst hívja. ne mulassuc el azért, hazzá menetelünk. Te nekéd vallotram én meg, az én bűncimet, ugy mond fient David, és az én hamiságimat nem rőytöttem el. En mondéc, megvallom az Urnac az én hamiságomat én ellenem, és te megboczárad az én fivemnek álnokságit. Más vallásais fiente ilyen fient Davidnac. Könyörülly én raytam Uram Isten, az te nagy irgalmasságod fiesűnt.

Pfal. 32. v. 5.

Pfal. 51. v. 1.

Dan. 9. v. 5.

1. Ioan. 1. v. 9.

Illyé az Daniel vallásteteleis: Urávétkéztünc és álnokságot czelekedtünc; Istentelenec és te ellened rugoldozoc voltunc, abban, hogy eltávoztunc az te paranczolatidtól. Ezeckhoz hasonlóc az töb gyónáloc és vállafo kis, az mellyec az Irásban félyyel előnkben forognac: az mellyec egész könyvet bétölténec, hogy ha mind elő kellene fámlálnunc. Ha megvallyuc az mi bűneinket, (ugy mond f: Janos, (hiv és igaz az Isten, hogy megboczáslá nekünc az mi bűneinket. Kinec kellyen megvallanunc: őnéki tudniüllic, az az, hogyha mi megkeferedett és alazatos fivevel ő előtté leburulunc, hogy ha mi ő előtté mi magunkat tellyes fivevel vádollyuc, és kárhoztattyuc, és ötet kérjüc, hogy az ő jóvóltából és irgalmasságából minkét bűneinkből megöldozzon.

10 Az ki azért ez gyónást tellyes fiveből és az Isten előtt bévefi, annak minden kétsegnélkül nyelveis kéf lefen az megvallastra, valamidön fiük ség leend az emberec előtt az Istenec irgalmasságát meghirdetni: nem czac hogy egy nec, és estendöben egy fer, és az fülbesuggallya az ő five nec titkait; hanem hogy gyakorta és nyilván, hogy az egész világ hallya az ő fégyenséget gyalázattyát és az Urnac diczóségét és tisztetését fhabadon ki mondgya és elő fámlállya. Illyen módon vallya meg David az ő bűneit az Isten előtt és emberec előtt, az ő lelki esmeretinec őstónérül megfebesítetvén, midön Nathan profetatól megfedderett volna: Vétkezte (ugy mond) az Urnac, az az, én most semmit nem mentegeterc, nem máfkáloc hátra, nem hartzoloc az ellen, hogy engemet minden embetec bűnősnec rannac: és az mit az Istentől el akartam titkolni, ám legyen nyilván az emberec előttis. Arra azért az titkos megvallastra, az melly egyedül czac az Istennec rétetit, kéf akarati és emberec előttis nyilván való megvallas következik, valamennyifer azt vagy az Isten tisztésége, avagy az mi magunc megalaztatása kívánnya. Illyenképpé rendelte volt az Isté régenté az Izrael népe között, hogy az nép az ő bűneit az Papnac fava után az templumban nyilván megvallaná: mivelhogy látná hogy ez nekicé háfnálna és fiükséges volna, hogy kiki magánac jobban megismerésére hozattatnéc. Es meltois, hogy mi az mi nyavallyáságunknac megismerése által: az mi Istenünk nec jóvóltát

2. Sam. 12. v. 13.

Levit. 16. v. 21

jóvóltát és irgalmasságát egymás között, és mind ez világ előtt diczérjüc és diczóségesen magafiallyuc.

11 Ez megvallas módgyánac pedig az anya fient Egyházban rend ferint gyakorlásban kell lenni és megtartatni, és azon az rendtartáson kívül, más kíváltképpen való formánis kelly véle élni; midön valaha ugy leend, hogy az nép valamelly közönséges vétekben kötelezödött. Ez gyónás másodic formájára igen fép példanc vagyon, amaz jeles megvallasban, az mellyet az egész nép tött az Esdrásnac és Nehemiásnac előlmenő fava i nrán. Mert Nchem. 1. v. 7 mivelhogy az, az soc ideig tartott fogság, az városnac és az templomnac elromlása, az igaz Religiónac elféllesztése és megfaggatása, büntetése volt az ő közönséges elhákadáloknac: az megfhabadítálnac jóréteményét, az mint kellett volna, eléggé meg nem esmerhettéc volna; hanem ha elő fer magokat vádolnájac: és nem ferez ide semmi bántást, ha fiente néha valamely gyülekezetben egynihány ártatlanoc legyenekis. Mert mivelhogy ő azon egy beteg és romlott test nec tagai; nem kell nekicé nagyob egész séggel kérkedniec. Sőt nem lehetségesis, hogy midön az egész test valamely betegségbe esic, hogy ő nekikis valami vétkec nem volna benné. Annakokaért valamennyifer mi Dóghalállal, vagy Hadackal, avagy diága fiük idővel, avagy valami egyéb czapással büntettetünc, hát ollyankor tisztünc az, hogy az íráshoz, ohayráshoz, böytöléshez, és büntetéste kötelelségünk nec egyéb jelehez folyamodgyunc; az bűnőknec megvallasát azért, az mellytől mind az többi fűg nec, semmiképpen nem kell elmulatni és elhagyni. Az rend ferint való Megvallaft, az melly az Isten faja által ajánlatatott nekünc, czac egy értelmefis, az ki annak háfnait meggondollya, né ellenzheti, sem megvetni nem meri. Mert mivelhogy mi minden efféle fient gyülekezetben az Istennec sine elejébe, és az fient angyaloc elejekbe állattyuc magunkat, mi lehetne alkolmatosb elkezdese ennek az mi dolgunknac, hanem az mi méltatlanságunknac meggondolása és megvallafta? De ha mondod, hogy hisem minden könyörgésben meglesen az, mert valamennyifer boczánator kérünc, mind annyifer megvallyuc bűneinket. Azt én megengedem. De ha meggondolnád, melly nagy az mi bátorkodásunc, lassúságunc avagy rétségünc, te is megengednéd azt neké, hogy idvőséges rendtartás volna, Hogy há az Keresztyén nép, az bűnec közönséges fokott megismertető módgyával gyakoroltatnéc az alazatofságra. Mert noha az Ceremonia, az mellyet az Isten az Izraélitáknac paranczolt, az törvénnec fenyitékére tartozott; de az beléfoglalt dolog nemünemü ré fient mi reánkis tartozic. Es bizonynyal láttyc azt, hogy ez fokás, az jól rendelt tisztéséges fenyitekü anya fient Egyházakbá nagy háfónal tartatic meg,

hogy az Egyhazi szolga mindé vasárnap, az bünoc megvallásának módgyát az ő maga és az nép nevében valamely bizonyos summába foglalja, és elől mondgya, az melly által öker mindfejenkint hamiságban vadolgya és ő vélec egyetembe kegyelemért és boczánatért könyörög az Úr Istenec. Végezetre ez bünec megvallása által mint egy kulcz által, mind magán kinek kinec, mind pedig közönséggel mindennec nyilvánosságos aytó és menetel nyittattic az könyörgésre.

Jac. I. V. 16.

12 Ez közönséges gyonásnak felötte, az Irás még más két módgyátis javallya az megvallásnak. Az egyeket, az melly nec mimagunkért kelly lenni, az mellyre az sicut Jacab mondása tartozic, hogy egymásnak megvallyuc bünecinket. Mert ez önéki értelme; Hogy midön mi egyikünc az másikunknac erőtlenségét és gyarloságát kijelentyüc, egy mást tanácunkal és vigasztalásunkal segitsüc. Az másikat, az melly nec felebarátunkért, kellyen lenni, annac megczendefítésére, és mi hozzánk megengestelésére, hogyha valamidön erőtlenségünc által megsértetett volna: Noha pedig az sicut Jacab, az első módban, mivel hogy senkire nevezet sicut nem mutat, az kinec kebelébe kellyen le raknunc az mi terhünkét; sicut való sicut enged, hogy mi annac vallyuc meg bünecinket, az melly minékünc az Anya sicut Egyháznak Seregéből arra legillendőbb nec tettzendic: Mindazon által mivel hogy egyebek felött az praedikator kellyen arra legalkol matosbnac tartani, annak okaétt kiváltképpen is azont való sicut. Azert mondom pedig hogy egyebek felött illendőbbec legyenec, hogy öc minékünc, az hivatal által az Úr Istentől való sicutattanac az praedikatori tistre, az kik nec sicut által kellyen minékünc megtanitannunc az bünec elnyomására és elhagyására: és annak utánna hogy az megboczánatnac hiedelméből vigasztalást vegyünc. Mert az miképpen hogy közönséggel jóllehet minden Keresztényennec az megintésre és megfedésre való tist meg legyen hadgyva, és mindazáltal kiváltképpen ugyan az praedikatorra bizatott: azonképpen noha mindnyájunknac kellyen egymást vigasztalnunc, és az Isten irgalmaságához való bizodalomban erőstitenünc: Láttyc mindazonáltal hogy az igé nec szolgai és hirdetőji tétett nec annac bizonságijul, és ugy mint azok felől való kezesecké, hogy az lelki esmereteket, az bünök nec megboczánattya felől bizonyosocká tegyéc. Ugy hogy öc mondasanak is az bünök nec megboczátani, és az lelkeket megoldozni. Midön önéki ezt hallod tulaydonítani, meggondold azt, hogy az te néked hasznodra vagyon. Annak okaétt mindenhivő Keresztényen meggondolgya azt, hogy midön az ő kiváltképpen való büneci által acképpen gyötrettetic és fanyargattatic, hogy ő maga attul, másnac segedelmenelkül meg nem menekedhetic, hogy ollyankor tist az, hogy meg ne vessé az orvoságot, az melly nékie az Ur tul

Matt. 16. v. 19.
Matt. 18. v. 18.

aján-

ajánlattatic: tudnillic hogy magának felfegitesére, az ő Prédikatorának megjelentse, és magának vigasztalására kiváltképpen annac szolgaltatgyát kívánnyá. Az melly nec tist, hogy az Istenec népét, közönséggel és magánis az Evangeliumi tudománnyal vigasztallya és erőstise. De mindenkör imez meg mértékeléssel kell ez aránt élni, Ha hól az Isten igéje semmi bizonyost nem ír előnkbe, hogy ollyankor az lelki esmeretec bizonyos tereh alá ne köteleztessenec. Mellyből az követezic, hogy ez illyen megvallásnac sicut adakarat sicut valónac kellyen lenni, hogy minden emberre ne vette sicut hanem czac azoknac adas sicut elejekbe, az kic arra sicutsegeket esmeric lenni. Annak utánna, hogy sicut ezek is az kic ezzel élne, valami paranczolat által ne ké sicutessenec, se álnoksággal arra ne vitessenec, hogy minden büneciket elő sicutálnájac. hanem az mennyit aránzanac, hogy nekic sicutsegec kívánandgya, hogy tellyes vigasztalást vehessenec. Ez sicutadságot az Anya sicut egyháznak nem czac meg engedgyéc az praedikatoroc, hanem erőstien öríz nec és otalmazniokis kell, hogyha azt akarjác, hogy az ő tistec erő sicut kegyetlenség nélkül és az nép babonáságnelkül legyen.

13 Az másic kiváltképpen való megvallásnac módgyáról sicut pedig Christus sicut Mathenál; midön az te aján dékodat felvise az oltarra, és ott megemlekezel arról, hogy az te felebarátodnac vagyon valami panaszba te elléned, tehát hadd ott az te aján dékodat, és mennyel, és békéllyel megelő sicut az te felebarátoddal, és o sicután jöy el, és ugy aldozd meg az te aján dékodat. Mert így kell az sicut nec is meg helyere hozattatni és megéppitenni, melly az mi vétkeinc miatt el volt sicuteste és sicutadva; az vétke nec, az mellyet czelekedtünc meg esmerésével és megkerelésével. Ez megvallás módgyában foglaltatic bé azoknac gyonásoc, az kic az ő bünöckel az egész anya sicut Egyházat megbánrotta. Mert midön az Isten czac egyetlen egy ember nec megbántásatis olly nagynac tartya, hogy azokat az aldozattolis eltiltja; az kic attyoc fia ellen valamit vétkeztene, valamig illendő megelégetés által azockal meg né békellenec, Mennyivel terhes oka vagyon annac, hogy az ki valamely gonos peldával az egész anya sicut Egyházat bántotta meg, hogy azont az ő bünö nec meg esmeretivel ismet magához megengestelgye: Illyenképpen vétetett amaz Corinthus béli ismet bé az Gyülekezet nec egyességébe; minek utánna sicut fogadoan hatta magát megbüntetni. Mert ez volt az megvallásnac formája az régi anya sicut Egyházban, az mellyről Cyprianus megemlekeze. Pönitentiát tartnac (ugy mond,) illendő ideig; o sicután az bünök nec megvallására menne, és az püspök nac sicut az papok nac kezei nec reajo vetése által az gyülekezet nec egyességében vétet nec, Semmi egyéb más megvallásnac avagy gyonás-

Matt. 5. v. 23.

2. Cor. 2. v. 6.

nac módgyát vagy formáját az Irás sohol nem tudgya, Es nem illic mi hozzanc, az Lelkec esmeretit uy töröckel és hálóckal megköteleznűnc, az mellyeknec szolgálát alávetését felötte keményen megtiltya az ur Christus. Azönközben pedig, hogy az Juhoc az Pástor elejébe állásac magokat, valamennyiser az Ur vaczoráját akarjác venni, olly igen nem tiltom én azt, hogy még igenis akarnám, hogy az mindenűtt megtartatnéc. Mert abbol azokis kiváltképpen való hafnot és vigasztatást vehetnec, az kiknec ferűtt lelki esmeretec vagyon: Es az lelki pástorok nakis alkolmatofagocadatic azoknac megintésére, az kic annélkül fűkölködne, czachogy az kegyetlen erőltetes és babonáság mindenkoron innét távul legyen.

14 Es a megvallásnac ez három nemeiben vagyon helye az kulczoc hatalmanac, tudni illic, midön vagy az egész anya fient egyház illendő megvallásáltal kéri bűneinec boczánattyát: avagy midön külön egy, az ki valamely láttatos vétekek közönséges botránkozást tött, penitencia tartását megmutattya: avagy midön az ollyan, az ki az ő Lelke esmeretinec nyughatatlansága miatt, az Egyházi főlgnac segedelmenélkül fűkölködvén, az ő erőtlenségét annac megjelentti. Annak pedig az megvallásnac, az mellyel az megbántás eltöröltetic, és az emberéc megbékeltetnec, annac mondom hogy más módgya vagyon. Mert noha ortis az Lelki esmeretnec ferezetic békesége, mindazáltal az főb tzel imez, hogy az harag eltöröltetic, és az elméc egymással meggyesüllyenec az békeségnec kötele által. De azt az hafnot, az mellyet megmondéc semmiképpé nem kell megvetni, hogy az mi bűneinket annyival örömesben megvallyuc. Mert midön az egész Keresztyéni gyülekezet, ugmint az Istenec itilő fűki előtt áll, és magát bűnősnec lenni megvallya, és egyedül czac az Istenec irgalmaságához folyamodic: ollyankor nem közfeterő sem né kicziny vigasztalás az, hogyha ott az Christunac követé jelen vagyon, azzal az paranczolatnal, hogy öt mentsegefnec lenni nyilván kimondgya. Es neki meghirdeti azt, hogy az ő Uránac nevében és annac hatalma által az gyülekezetet megoldoztatnac jelentse, az ő neki adott paranczolatnac értelme ferint. Itten az kulczoknac hafna méltan nagynac diczertetic, midön ez követéség és izenet, rendferint, isteni félelemben, az mint illic, igazán vitetic véghez. Hasonlatos képpen midön az ollyan, az ki magát az anya fient Egyháztul nemincmüképpen elidegenitötte és elszakazotta volt, az megbozánatnac elvétele által ismeg az aryafiuu eggyeségbe hozattatic; melly nagy joténemény azt érteni, hogy ő neki azoc boczánatnac meg, az kiknec Christus mondotta: Valakiknec megbozáttyátoc bűnőket ez földön, azoknac megvadnac boczátva mennyekbenis? Nem kevesb creje és hafna vagyon az magánvaló megoldozásnakis, midön azoc kívánnyc, az kiknec az ő erőtlenségeknec

Matth. 18.
v. 19.
Ioh. 20. v. 23.

nec felsegétésére kiváltképpen való orvoságra vagyon fűkségec. Mert gyakorta megesic, hogy az, az ki az közönséges igéreteket hallya, az mellyec az Hivők nec egész gyülekezetire igazitatnac, de ugyan mégis néha az kételkedésbe marad, és ugmint az ki még az boczánatot elnem vötte, nyughatatlan elmével vagyon. Midön ez illyen az ő Lelki pástoránac megjelentti az ő fivenec titkos sebeit, és az fient Evangeliumnac ez favaít tulaydon ő magára hallya igazítani és fűbni: Az te bűneid tenéked megvadnac boczátatva, légy jó bizodalomban, megnyugottya az ő lelki esmeretit, és az felelmeskedéstől és kétségtől, az mellyekkel az előtt gyötrettetic vala, megmenekedic. De midön az kulczokról vagyon az tanítás, mindenkoron jól őrizkedgyűnc, hogy valami olly hatalmat ne álmodozzunc, az melly az Evangeliumnac prädikálásatul el legyen válastva. Mi pedig és tanítást más helyen ismet tellyeségesben magyazzuc, midön az Egyháznac igazgatasarul téedűnc tanúságot: és meglatyuc ott, hogy minden igazság és hatalom, az mellyet Christus megkötéste és megoldozásta az ő anya fient Egyházával közlött, az Istenoc igejéhez legyen kötöttye. Mindazáltal ezt az kulczoc tífinec kifölaltatásáról kell kiváltképpé érteni, mellynek egész ereje ebben áll, hogy az Evangeliumnac kegyelme, azoc által az kiket az Ur rendel, az Hivők fűveinec közönségesen, és különis megbizonyitaféc, és ugmint megpeczételtetséc: az melly meg nem lehet különben, hanem czac az Evangeliumnac prädikallása által.

15 Mit ferez nec azért az Papista Theologusoc? Azt végezic, hogy mind az két nemből minden emberéc mihelt estendejeket elértec, hogy az jót az gonostul megtudgyác válastani, czac legkevesbéis, minden estendőben egyfer minden ő bűneiket, az ő tulaydon papjoknac meggyonnyac és megvallyac; és hogy az bűnők meg nem boczattatnac, hanemha erős és álhatatos fűandékc leend az meggyonásta. Az melly fűandéc ofstánan midön érteke volna rea, el nem töltetic, ninczen azután töb ut és bemenetél az paraditsomba. Az papnál pedig nála vagyon az kulczoknac hatalma, az mellyekkel az bűnőt megoldgya és köffe: mert nem erőtelen ez Christus igeje. Minden az mit megköötöttoc. &c. Ez hatalmon pedig keményen viskodnac egymással. Némellyec az mondgyac, hogy állattyában czac egy az kulcz, tudni illic az öldani és kötni való hatalom. Hogy pedig az Isten igejét tudni kellyen, az jóllehet kivantatic az jól véle éléshez, de czac ollyan mint egy mellője járulando dolog, állattya ferint pedig ninczen hozzá függettye. Némellyec midön látnac, hogy ez nagy vakmerő kinyeség volna, két kulczokat fűmáltanac, az Megválastást, és az Hatalmat. Visfontag némellyec mivelhogy látnac hogy ez enyegetés az Papoknac ravaságokat

C. 'omnes u-
triusque sex.
De Summ.
Trin. & Fid.
Cath. De-
cretum est
Innocentii in
Later. Con-
cil. refertz.
lib. 4.

Sentent. dist.
14. Sent. dist.
18. c. 18.
Matth. 18.
v. 19.

kat megzabolázná és megtartoztatná, több más kulczokatis kohlottanac, tudniillic, az Megválasztásra való méltóságot (az mellyel élhetnének midőn utolsó sententiát akarnanac valakire mondani) és az Hatalmat, (az mellyet az ő iteleteknek előb mozdításában gyakorolhatnának) Hogy pedig az Isten igejét tudnioc keslyen, azt mint egy tanácsadás gyanánt töltéc hozzá. Ez megkötést és feloldást pedig nem meric köz módon magyarázni, hogy az bűnec Megboczatása és ki törlése legyen: Mert hallýac az Ur Istent az Profeta által kiáltani: En vagyoc az, és ninczen több én nálammal. En vagyoc én vagyoc az ki eltörölöm az te bűneidet O Izraél! De azt mondýac; hogy az Pap tíftri, hogy meghirdesse, kic legyenec megkötözve avagy megöldözve, és hogy megmagyarázzac kiknek legyen bűnec megboczatva, és megtartva. Hogy azt pedig kimagyarázza avagy az Gyontatás által, midőn feloldoz, és midőn az bűnt megtartya: avagy az ítélet által, midőn kiátkoz, és vífontag bévéfen az sacramentomockal való egyesülésre. Végezetre mivel hogy látýac hogy magokat még ugy ki nem feythetic, hogy az nékiec mindenkor semekre ne vetődne, Hogy gyakorta az Papoktul méltatlanoc kötöztetne és oldoztatnac meg, az kic mindazáltal mennyekben ugyan nem kötöztetne avagy oldoztatnac meg. Arra azt felelic, melly az ő utolsó mérségec, hogy a kulczoknak adását bizonyos mód szerint kellyen érteni: tudniillic, hogy Christus megigerte legyen az ő itéleti előtt az Pap sententiájának javallását, az melly igazán volt kimondva, az mint az megkötözötne avagy megöldözötne érdeme kivánta.

Esa. 43. v.
11. 25.

Es hogy továbbá ez kulczoc mindé papoknak adattanac legyen az Christusól, az mellyec az nékiec az Püspököktől adatnac az felsentelésben: de azockal czac azoc élhetnének szabadon, az kic Egyházi tífteket viselne. És hogy azoknál az Papoknál, az mellyec az gyülekezetből kirekesztettene, és egy ideig tíftekből ki kellett állanioc, az kulczoc megmaradgyanac jol lehet, de rosdásan és megtekeredve. Es az kic ezeket mondýac, az többinél méltán tífteffésbeknek és bölczebbeknek alitathatnac, az kic az uykovácz ülön uy kulczokat kováczoltanac; az mellyeckal az Ecclesianac kinezét tanityác felnyittatni: az mellyeket mitulaydon helyén kezdűnc megvisgálni és tífrogatni.

Cap. 5. lib. 3.
fe. 1.

16 Mindenik tzikelyre rövideden felelec meg. De elhalgatom azt mostan, miczoda igazsággal, avagy nem igazsággal kötöttéc legyen az Hívóknek lelkeket az ő Törvényekre: Mivel hogy azt az önnön helyen kelly meglátogatni. Hogy pedig Törvent szabadon artol, hogy embernek minden bűnöket előkellyen fámlálni, és hogy tagadgyac hogy az bűnök megboczáttassanac, hanem czac imez ocalatt, hogy az meggyonásra való fámdékhoz valóban és etöffen fogtanac; Es hogy aztis czacozýac, hogy azok-

nac

nac semmi bemenetelec nincz az Paradisomba, az kic az meggyonásra való alkolmatofságot megutalásból el mulattyac; semmiképpen nem kell elfennedni. Mert mintalittyac azt, hogy ember minden bűnöket elő fámlálhasson? Holott sent David, az ő bűneinec megvallását (az mint én aránzom) jól meggondolta volt, de mégis azt kiáltotta: Kiczoda érti az ő vétkeit? Uram tíftrits meg engemet az titkon való bűnöktől. Másuttis; Az éa bűneinec elburítottac az én fejemet, és mint egy nehéz tereh reám nehezűltene eröm felött. Eitette minden kétségnélkül melly nagy volna az mi bűneinknek mélséges örvénye, és melly fokfele nemet volnának az bűnöknek az emberben, melly foc fejei, és melly ifonyu hofsu farka volna ez mégis kígyónac. Azért nem fámlállya hofsu registromát elő az ő bűneinec: hanem az ő keferűségenecc mellységéből kiált az Ur Istenhöz; Elburitatam, eltemettem, megfoytattam! Az pokolnac kapui vöttene környül engemet: az te kezed vonnyon ki engemet az mély veremből mellybe én sülyedtem, és az mellyben elbágyadoc és meghaloc. Kiczoda igyekezheic az ő bűneinec meg fámlálására, midőn látýa hogy sent David az ő bűneit meg nem fámlálhattya.

Psal. 19. v. 13.
Psal. 38. v. 5.

17 Ez lélek czigázással főrnýű kegyetlenül: sőt az kegyetlenségélis kegyetláb hóhéru gyöttrettettene és kinoztattanac azoknac lelkec, az kic az Isté felől tartottanac valamit. Előfer magokat fámvetésre fogtác, az bűnökér ágakra, gallyakra, agaczkakra, jóvéleczekre oštottac, az Gyontato atyáktól elejekbe iratott megválasztás szerint. Annakutánna azt fontoltac, mértéc meg, melly rutac és melly nagyoc legyenec, és minemű környül állási voltanac, voltis taligájoknak valami előb meneteli. De midőn méfseb léptenec volna, nem láttac semmit az égnél és viznél egyebet. nem volt ott semmi part semmi rév vagy kikötőhely, mennél több bűnöket fámláltanac, mind annál nagyob nagyob lött az rakás; Sőt nagy magas hegyecké nevedtene: ott még az foc helyel tekerges utan való megmenekedéfreis semmi remenség meg nem tettett. Annakokaétt czac az ég és a föld között függöttene: és ugyan végreis semmi egyéb belöle kimenetel nem volt, hanem az kétségbe esés. Itten ez kegyetlen főrnýű hóhéroc az tölöc éfett sebekre raggattanac valami falastromokat azoknac megenyhítésére: tudniillic hogy kiki annyit tenne, az mennyi töle lehetne. De ismegint uyjab forgalmas inség nyomta lelkeket; sőt uyab kinzás nyuzta tellyességgel meg az nyavalyás lelkeket: Tudniillic, nem vöttem elég időt erre magannac, nem eléggé fanyargattá rayta magamat, lassúságom miatt fokat ki hatram benne, és az feledlegnecc az melly az henyeelesből fármazic, ninczen semmi mentságe. Ott ismét más orvolságot adtanac bé, az melly ez sérelmet enyhitenéje. Tudniillic, Tarts pœnitenciát az te forgalmatlá völdéért,

Nnnn

csak hogy az igen goromba öreg ne volt legye, megbozatratic tenéked. De mind ezec é dolgoc még czakköz el sem gyogyithattyac meg az sebeket, sőt inkább mezzel ugy enyegetett merő mérgec, hogy az keferüségé az első megívásba meg ne éreztetné: hané az velőket és az czontakat által járná, mi nekélőtte megéreztetnék, hogy orvoság volna az melly által az sebeknek kellene meggyogyulnioc. Szüntelē zenög azért és hatfag az fülekben imez rőttenetes fő; Megvallyad minden te bűneidet. Nemis czendefitethetic pedig meg ez rőttenés, hanem bizonyos vigasztalás által. Ittegyen gondallyac meg az Kereftyén Olvasóc, hogy ha lehetségesé azt mind előbefelleni, az mi egéscsendő által lótt, és megfámlálni az mit minden nap vétkeztenec. mivel hogy az minden napi próbálatnac bizonsága akarkitis meggyöz abban, hogy ha ember nec egy estve, czagy eggyetlen egy napi vétkeit kelleneis megvetni, melly igen megütköz néc és heppen az emlekező elme rayta; olly igen nagy féreg és fokféle bűnóc rohannac elő. Mert nem főlloc az goromba; és megtompult zólónkókról az képmutatókról, az mellyec midön az legotrombáb vétkekben hármat vagy négyet esékbe ves nec és meggondolnac, azt vélic hogy igen jól eljártanac dolgokban; hanem főlloc az Istennec igaz fogairól, az mellyec midön az meg próbálás és meggondolás után láttyac, hogy mégis fántalan soc bűn rohanna reajoc, fent Janosnac imez mondasátis hozzá tesic: Ha minket káthoztat az mi fivűnc, nagyob az Isté az mi fivűnknel. Annakokaért né rőttenec meg annac az Itilő bironac sine előtt, az melly nec esmereti, mindé mi értelmünket sockal felyül mullya.

1. JOAN. 3. V. 20.

18 Hogy pedig ez világnac nagy réfe ez hizelkedést, az mellyel ez ilyen iszonyu halálos méreg volt megimporalva és enyegetve, bévotte és javallotta, az né azért lótt, mintha elhittéc volna. hogy az által az Istennec elegtetséc, avagy pedig hogy magokatis ezzel megelégséc; hané mintha az tenger közében boczártanac le vas maczkájokat, és egykevelsé az evezéstől megnyugodnánac, avagy az miképpé midön valamely megfárat és ellankadt utonjáró egy kiczinnyé az uton lefekfíc nyugodni. Ez dolognac hitlere méltóságosá tétéleben né illic fáradnom. Mert ebből kiki minden önön magában bizonsága lehet magánac. Egy summában módóm meg, mizoda törvéni volt legyen ez. Elsőben, lehetetlen törvény semmit annakokaért egyebet né tehet, hané az embereket resztheti, kárhoztathattya, zavarhattya, romlásra és kétségbe eléfice tafithattya. Annakutánna az embereket az ő bűnők nec igaz megérzésétül elvonfa, és őket képmutatócká tesic, hogy se az Istent se magokat ne esmerjéc. Mert midön mindeneftől fogva az ő bűneik nec megfámlálásában fardozván foglalatosoc, azonköz bé elfeleytic az vétkek nec tirkos fertelmes rakás gőnyetségét és mérges förtőjét, az ő elrőytött hamiságokat és belső undok fertelmesegeket, az melly nec meg esmerése által kellene kiváltképpen az ő nyavalyás voltokat megaránzanioc.

nioc. Ez vala pedig az megvallásnac legbizonyosb regulaja, tudni illic meg esmerni és megvallani az mi gonof nyavalyáságunknac ez illy mélységes örvényét, az melly minden mi értelminket is fellyül haladgya. Ez regula fent rendeltettet nec láttyuc lenni az Fukarnac gyonását: Uram legy kegyelmes nekem bűnősnec. Mintha azt mondaná, valaményi nagy en vagyoc de merő mind annyi bűnős vagyoc, és az én bűneim nec fántalan nagy voltat se elmémnel és gondolatimmal, sem nyelvemmel és főmmal fel né érem. Azte irgalmasságodnac mérhetetlé mélysége nyelyle ezt az én bűneim nec mély séges örvényét. Ha mondanád, mizoda? Nem kellé tehát minden bűnőket megvallani? Ninczené tehát az Isteneckedvében semmi gyonás, hanem czac az melly imez két igébe foglaltatic: Bűnős vagyoc? Arra én azt felelem. hogy sockal inkább arra legye főrgalmatos igykezetűnc, hogy valamint tollunc lehet egéscslen az mi fivűnk az Isté előtt kiöntsuc: és né czac egy főval vallyuc meg bűnősök nec lenni magukat, hané hogy igazán és tellyes fivből magunkat ollyanoknac esmerjuc; hogy minden elmelkedésinckel meggoddollyuc, melly nagyoc és sokfélejece legyenec az mi bűneinc: Hogy mi nem czac tisztálatoknac tudgyuc magunkat, hané meg esmerjuc aztis, hogy melly rőttenetes nagy, és melly sokféle legye az mi tisztálatanságunc: Né hogy czac magunkat adoflaknac és vétkeffek nec tartsuc: hané aztis meg esmerjuc melly nagy adoflással legyűnc megterheltetve, és melly socképpen legyűnc azockal megköteleztetvén: Hogy magunkat né czac megfeshűttek nec esmerjuc, hané mégis esmerjuc, melly soc és halálos sebeckel legyűnc megsértegettvén. Mindazonáltal midön az bűnős az ő bűneinc ez illyen meg gondolattya által, magát az Ur előtt mindeneftől fogva köntötte, valóban és hivé meg kelly önéki gondolni, hogy az ő bűnei még sockal többec legyene nec, és az ő gonof nyavalyáságánac örvényei sockal mélységesbec legyene nec hogy né mint ő azt meg mérhetné és meggondolhatná. Sőt még felsőval kiáltsa fent Davidal: De kizoda tudhattya az vétkeket, az én tirkos bűneincből tisztis meg engemet Uram! Immár pedig hogy továbbá azt mondgyac, hogy az bűnők meg né boezáttatnac, hogy ha ember erőssen el né fánnya azt megvallani, és hogy az paraditsókapuja bázárolva legye annac, az ki az meggyonásra való érteket és az néki arra engedet alkohmatofságot megveti: távöl legyen tollunc hogy azt néki megégednóc. Mert mostanis ninczé sémi egyéb megbozátás, mint annakelőtte mindenkoron volt. Valamennyé az fent Irásba előfámlaltarnac, hogy az Christustól bűneik nec bozattyat vótéc, czac egy sé talaltatic közzölóc, az ki valamely Misespappnac az fülebe gyont volna: Ez bizonyára nemis gyonhattac, midön még sé gyonto Pap, sé pedig gyonás né volt. Es ez illyé gyontatás az utá soc fáz estendőckelis halhatlan volt az Anya fent Egyházban, mikor az bűnóc efféle okvetésnélkül bozátattanac meg.

Luc. 18. 7. 12.

Psal. 139. 7. 20.

annak mennyekben meg kell oldoztatni? Megczalé minket az Christus fia? Arra én azt felelé; hogy nagy értékes oka volt annak, az miért az kulczoc adattanac legyen, az mint né régenis megmagyaráztam és meginten még világosb tanuságot tesec rólla, midön az Kiátkozásnak avagy kirekésztés-nec mivóltát forgatandom meg. Mint léne azért, hogy ha én mind ez ilyen ő kérdeződéseknek fülét fogantóját imez egyczapással elvágnam, hogy az misés papoc né vicariusi sé pedig utánnoc következői az Apastaloknac De azis másutt forgattatit meg. Mostan azért midön leghatalmassabban akarjác magokat otalmazni, olly faltöröt emelne fel magoc ellen, mellyel mindé ő kéfületök le vetterne és el rőtatnac. Mert Christus né adra annak-előtte az megkötefte és megoldásra való hatalmat az Apastaloknac, mig né őket az fient Lélecekkel meg né ajándékozta. Tagadom annakokaért hogy az kulczoknac hatalma azokat illesse, az kic előb el né vőttéc az fient lelket. Tagadom hogy ez kulczockal valaki élhesse, hané az holott az fient lélec, elől megye, tanit, és megmurattya mit kellyé czelekedni. Itt azt czacozgjac, hogy vagy on nékic fient Lelkec: de czelekedeteckel tagadgyac azt, hané ha az fient Lelket merő semmire kellő dolognac költic, az mint bizonyára annakis költic: de né fog ember nékic hinnie. Es bizonyára imez egy kéfületi férfá-mal mindeneftől fogva felforgattatnac: akar melly aytó kulczainac nálók lételével kérkedgyenekis, hogy mindék or meg kell tőlőc kerdeni: hogy ha vagy oné naloc az fient lélekcis, az melly Birája és igazgatója az kulczoknac. Ha azt felelic, hogy vagy on az ő nálloc, ismet meg kel tőlőc kerdeni, hogy ha az fient Lélec megré vedhetiké? Ezt őc nyilvánással módani nem meric, noha kerengősén az ő tudományockal azt értetic. Erre azért azt kell rekeszteni, hogy egy Misés papnál sinczen semmi kulczoc hatalma, az kic imitt amott félllyel minden külömbségnekül fololdozzac, az mit az Ur meg akart kötöztetni; és megköztöztic az mit ő megoldozni paráczolt volt.

21 Mivelhogy pedig latyác, hogy nyilván való próbálattal és tapasztalás-falis megözöttetne, hogy egy fent mind méltokat és méltatlanokat megvá-lasztásnakül oldoznac és kötözne, ezt az hatalmat azért annak tudása nél-kül tulaydonittyac magoknac hogy kiket kellyé az Isté igéje ferint megkötö-ni, avagy oldani. Es noha né meric tagadni, hogy az kulczoknac jól forgatá-sához, annak megtudása fűkséges legyé, mindazáltal ugyá azt irjác, hogy az Hataló ő maga, az gonoful Sáfarkodoknacis adatott legyé. Es pedig az áha-raló: Valamit ti megköztöztöc vagy megoldoztoc ez földön, annak megkel-lyé köttetni vagy oldatni ményekbē. Annakokaért avagy az Christus igé-re-tinec kelly hazudni, avagy azoknac igazán kel kötnie és oldoznioc, az kik-nél ez hataló vagy on. Nemis ékefithetic azzal dolgokat, hogy az Christus módása az megoldozádonac vagy megköztöztözdönec érdeméhez circalmoz-talséc. Megvallyuc miis, hogysé meg né kötöztetne, sé oldoztatharnac

egy-

egybec, hané czac az kic méltoc, hogy megköztöztésne avagy megol-doztassanac. De az Evangéliúnac és az Anya fient Egyháznac prédikatorinál naloc vagyő az Ige, az melly által az méltoságot megmérseklic. Ez igében az Evangeliomi prädikátoroc mindé embereknek megigirhetic az bünöknek megboczanatryat az Christusbā való Hit által, az kárhozatot megprédikal-hattyc mind azoc ellen, és mindazokra, az hic az Christust el né fogadgyac. Ez igében hirdeti ki az anya fient Egyház ez sententiát hogy az fertelmések-nec, házasságtöröknek, lopókunc, gyilkosoknac, fősvényeknek, és mindé e-gyéb hamissáknac sémi réfec ninczé az Istennec országában; és ez ilyeneket megköztöztic az igenis bizonyos kötefekkel. Ez igével megoldozza az anya fi: 2. Cor. 6. v. 9. Egyház azokat, az kiket vigaztal ha magtérne. Miczoda Hataló volna pedig az, né tudni, mit kellyé megkötni, avagy oldani, mert ember sem köthet sem oldozhat, hané ha tugya azt, az mit mivel? Miért mondgyac tehát, hogy őc az nékic adott Hataló által oldoznac, hogy ha az megoldozás bizótalá? Me-tzünc ez illyé költött Hatalómal, az kinec semmi haszna nincz? Immár pe-dig megmutattam, hogy avagy tellyeséggel semmi haszna nincz, avagy olly igen kicziny, hogy czac semminec tartalséc. Mert mivelhogy megvallyac azt hogy nagy réfe az Papoknac, né él igazán az kulczockal, az Hatalom pedig az igazán véle élésnélkül értektelen legyen: Ki hiteti azt el én velé, hogy az, az kitől én megoldoztatom, jó sáfara legyen az kulczoknac? Hogyha azért ő gonof ostogato; miczodája vagy on egyebe ez hasfontalan kiofogatás-nál? Sőt mi legyen te raytad kötözni vagy oldozni való azt én né tudom, mi-velhogy az kulczockal való igazán élésből fogyatkozásom vagy on: avagy ha te arra méltó vagy megoldozlac tégedet. Sőt annyit meg czelekedhet-néc, nem mondom az Laicos köz ember (mert azt felötte igé bofšullanác) hanem az Töröc, avagy az ördögis. Mert ott ennyit tesen az kimondas: En nálam ninczen az Isten igéje, az melly bizonyos regulaja az megoldozásnac: hanem én nékem hatalom adatot, hogy megoldozzalac, hogyha azt megér-demled. Láttyc azért hová gödoltanac, midön azt végeztéc; hogy az kulcz meltofag legyen megitilni, és sententiázni, Sőt hatalomis az sententiánac ki-folgaltatására: Hogy pedig annak megtudása, mi legyen kötözendő avagy oldozando, mint egy tanaczur ugy járullyon hozzája, és mint egy tanácza-dó az igazán véle élésre hasznos legyen. Tudniillic, az Istennélkül és az ő i-géjénélkül, az ő magoc kívánságoc, kényeségec és vakmerőségec ferint a-kartanac regnálni.

22 Hogyha valaki imez faladáshoz fogna, hogy illyéképpé az Christusnac igaz folgais né kevesbé kötelezödnénec meg az ő tistekbē és lenének két-ségesbec amazoknál, mivelhogy az megoldás, melly az hittul függ mindé-korom kételéségbē maradna: ismet hogy az bünösöknek így, kevés avagy i-gé hideg vigaztalásoc léne, mivelhogy önnön maga az folgais, né eléggé illé-dő meg

do megítélője azoknac hitinéc; az ő megoldoztatásoc azért bizontalá volna: de erre kéfi az felelet. Mert azt mondgyác, őc, hogz az Pap semmi bünt meg nem boczat, hanem czac az mellyeket megésmér: Illyenkeppen azért az ő mondásoc ferint az megbocznat az papnac itiletül függ, az melly, hogyha ehesé meg nem válastya, kic legyenec megbocznatra méltóc, tehát mind ez egész dolog üres ez czac hiába való munka. Végezetre az hataló, az mellyről főlnac, az megvizsgáláshoz és megtudakozáshoz kóttetött igaz itilet, az mellyhöz kapczoltatic az megbocznat és megoldozás. Ez tziellybé sémi erős és álhataros né találtatic: sör feneketlen nagy mélség ez: Mert az holott az megvallás né egész és né tellyeséges ott az megbocznatnac rementégeis czonka és né tellyes: annakelőtte az papnac ő maganakis főkségképpé kétesnec kell lenni, midön né tudgya hogyha az bünös hivenelő főmlátac az ő bünait avagy né. Végezetre, (melly nagy az Papoknac értelésegec és goróbasagoc) nagy téfent ez dolognac véghez vitelére olly alkol matlanoc mint az varga az főntásta vetéste: az többinéc mindnyajá magok felől melrán gyanóflaknac kell lennec. Innét vagy on azért az Papista megoldozásnac akadekofsága és kétségesvólta, mivel hogy azt akarjac, hogy az Pap semélyén legye az fundaltatva és né czac ezé, hané az megésmérfenis, hogy az pap egyedül czac az megjelétt, megkérdett és nyilván megapáfalt dologról tegye itiletet. Ha azért valaki immár, ez jó doctrokrol és tanitokrol azt kérdené, hogy megégsételetiké az bünös az Istennel, midön czac egy nihány bünóc boczáttatnac meg, én né látom mit felelhessenec: hané czac hogy meg kellyé vallanioc, hogy mind hasontalá, valamit az Pap azoknac az bünöknecc bocznattyárol meghirdett, az mellyeket ő hallott elő főmlátatni, valamig, az többis meg né boczáttatnac. Minemünagy inség és főrongatás kótelezze és tartfa fogva annac lelki elméretit, az ki czac né melly vétkeic vallya meg, megtettzic innét, hogy midön ő az papnac megválastására, az mint őc főlnac, boczáttya magát, az Isté igejéből semmit né állathat, nemis vigaztalhattya magát. Mind ezektől az balygatag oktalásagoktul tífata és mentséges az tudomány az mellyre mitanitunc, Mert okvetés alatt vagy on az megoldozás, hogy az bünös hidgye az Istét nékie kegyelmefnec lenni, czak hogy tífatan és képmutatásnélkül Christus áldozattya-bá keresse az megfistulást és az bünöknecc eltórlésit, és az ő nékie ajánlott és nyuytott kegyelébé nyugodgyec meg. Illyé képpé né vétkéshetic az, az ki az hirdétői tífat ferint, az mint nékie az Isten igejébe paranczoltatic meghirdeti az bocznatoc. Az bünös pedig kétségtelen és bizonyos Megoldozast vehet az holott az egyigyü okvetés melleje adatic az ur Christusnac kegyelme felől, hogy azt bé kellyen venni, az mi mesterünknecc ez kőzónséses regulája ferint, melly az Papistaságban Istentelenül és gyalázatosul volt megvetterve: tudniillic: Az Te hitőd ferint legyen tenéked. Melly

Matt. 9. v. 29.

23. Melly balgatagul zavarjac egymásba, az miket az Iras az kulczoknac hatalmárul tanit, megigertem hogy másutt mondom meg; és alkolmatosb hely léfen arra, midön az Egyházi igazgatásról léfen tanuságuñc. Mind azáltal megmondollyac az Keresfityén olvasóc, hogy visfca fordultul tekertetnec az titkos és sügo gyonásra, az miket Christus egy réfent az Evangelium prédikallasárol, réf ferint pedig az ki rekefítéfről avagy kiátkozástól főllott. Annakokaért midön azt veticellenünc, hogy az óldásra való igafság adatott legyen az Apastaloknac, mellyet az papoc gyakorolnac, midön az megésmerttetett bünökot megboczáttyc, nyilván való dolog hogy őc hamis és roshatt fundamentumat vetnec: mert az megoldozás, az melly az hitnec főlgál, semmi nem egyéb, hanem az Evangelionnac kegyelmes ígérteiből vótt bizonsága az megbocznatnac. Az másic megoldozas melly az Anya fent Egyháznac külső fenyétekéből függ, nem néz az elrejtett bünökre, hanem az inkább jó példánac okaért léfen, hogy az anya fent Egyháznac nyilván való megsértése elvétéséc. Hogy pedig iminnet amonnat bizonságokat vakarczálnac őfve, az mellyeckel azt akarjac megbizonyítani, hogy egyedül czac az Istennec, avagy kőz embernecc meggyonni az bünökot, nem volna elég, hogy ha azokat az Pap meg nem ésmerné, dohos és fenyyett dolog ebben az ő munkálkodasok. Mert midön az régi atyac az bünösöknecc néha tanaczollyac, hogy az ő terhek et az ő lelkecc gondvifelőinél letegyec, az nem értethetic az bünöknecc elő főmlálásárol, az melly akkor nem vólt főkásban. Annakelőtte Lombardus és az ő hozzá hasonlóc, az mint hogy balkézre czapóc vóltanac, ferénségekből, hamis könyvekhozis láttatnac ragazkodni, az melly főny alatt az egyigyüec megczalattatnánac. Igazán megvallyac jóllehet, hogy mivel az megoldozás az poenentiát kóveti, tulaydonságképpen semmi kótelezódés ott meg ne maradgyon, midön valaki megrét, ha finte még meg nem gyonottis, avagy még bünait meg nem vallottis: Annakokaért az pap ollyankor, meghirdeti inkább, főkimondgya és vilagoson kimutattya hogy az bünóc meg legyenec boczáttatva, hogy nem mint ő azokat megboczáttatnája. Noha az vilagoson kimagyarazásnac igejébe reme dec tévelgéft hoznac bé, midön az ceremoniat, tudniillic hogy kerestet vetnec az bünöfve, az tanításért helyhezetic. Hogy pedig azt tóldgyac hozzá; hogy az anya fent Egyház elótt az óldatic meg, az kiaz Isten elótt immár bocznatoc nyéit; ezt mondom, hogy igen idétenül vonfác külön és magán mindenekre, az melly, (ammint megmondóc) kőzónséses fenyétekére rendeltetött az anya fent Egyháznac, hogy az nyilván való botránkozatásoc elvétettefnec. De ottan hamar az után felforgattyc és elrontyac ez enyegetést, midön az megbocznatnac más módgyat

Oooo

raggattyáhozaja, tudniillik az büntetésnek és elégtételnek meghagyásáról és reájoc vetését: az mellyben az ő Mises papjoknak hatalmat adna annak félbe hagyására és megczonkítására, az mit az Isten mindenütt mindeneftül fogva és egészen megígért. Mert mivelhogy ezac együgyüen tölunc penitenciat és hitet kíván: Isteni káromlás tehát az mit mondanac, hogy még mászickeltis kellyen hozzája tenni. Meit az finte annyit teszen mintha a Mises Pap az Isten gubernáldogalna, annak favába akarna kapni, és né akarna azt megengedni, hogy az Isten az fegény bünösöket az ő tista kegyes jóvóltából kegyelmébe vennéje, hanem ha előfer, az papnac gyuntato feki előtt leburulván fekenné, és eléggé megbüntettetet volna.

24. Az egész somma erre megyen, ha őc ennek az ő tolló költött Gyónásnac az Isten akarjac szerzőjének tartani, tehát az ő hijába valóságoc nyilván feddetic, a mint őket az Irásnac meghamiffitónac bizonyítottam, ez kevés mondásokban, az mellyeket előhoztanac. Mivelhogy pedig nyilván vagyon, hogy emberektül adatott törvény, azt mondom, hogy kegyetlenséges törvény és az Istennek bocsúságára szerzetőtt, az ki midon az Lelki esmereteket az ő igéjéhez kötelezi, azt akarja hogy az emberec paranczolatitül szabadoc legyenec. Immár azért, holott az bünnőc bocznattyánac elvételére, az mellyet az Isten szabadon valónac akart lenni, ily dolgot irnac fiükségesnek lenni, azt mondom azért hogy elsenyvedhetetlen kénségtolvaylás legyen. Meit az Istennek semmi inkább nem tulaydona, mint az bünöknek megboczatása, az mellyen helyheztetőtt az mi idvőségünc. Ennek fölötté megmurattam az is, hogy ez a kegyetlenkedés akkor hozatott ostan bé, midon ez világ az nagy goromba és fégyenséges tudatlansággal és értetlenséggel megterheltetett és elnyomtatott volna. Aztis tudni valóvá töttem továbbá, hogy mérgés ártalmú törvény legyen az, az melly az fegény lelkeket avagy kétségbe eyti, midon az Istennek félelme leend jelen: avagy, az hól az bátor kodás vagyon, alkotmatlanocka és megkeményedtekké teszi, azokat hiába való hízeltkedéssel gyönyörködtervén. Megmurattam utolsor, hogy minden enyegetés az mellyeket előhozhatnac, egyébűvé sohová nem főlgálnac, hanem hogy az igaz tista tudománt megakadékozzac, homályosítsac és megvesztegelsac; az ő Istenelengonoslagokat pedig sines festekkel takargatsac.

25. Az Pœnitencia harmad részének az elégtételt nevezic, az mellyről valamennyir őc ezác zognac, egy igével felforgathatni. Azt mondogyác őc, hogy nem elég az Penitencia tartónac, hogy az előbbi bünöket eltavoztassa, és életét megjobbítsa, hogyha az Istennek az megtött bünökételetet nem tevend. Soc esközöket sabnac pedig, az mellyec által az mi bünöinket felváltassac: ugymint, könyvhallatással, börtölésfél, offeralással,

Lib. 4. Sent. dist. 10. 4. c. non. sufficit. De pen. cap. medi. ead. dist. c. nullus ead. dist.

sal, alamisnaival, és az szeretnek czelekedetivel. Ezeckel kellyen az Isten megengestelni, ezeckel kellyen az Isten igazságanac eleget tenni, ezeckel kellyen az bünöket megfizetni, ezeckel kellyen embernek bünei bocznattyát érdemleni és elsőlgálni. Mert noha ő az ő nagy irgalmasága által az adóságot megengedte, de az büntetést ugyan megtartya magánac, az igazságanac fenyétké megbüntetésé által, és ez legyen az a büntetés az mellyet embernek az elég tetellel kellyen felváltani. Mindazáltal ez summára járulnac mindene, hogy jol lehet mi az Istennek jóvóltából véstünc bünöknek bocznattyát, de ugyhogy az onba a mi czelekedetünknek érdemeis közbejárulyon, melly által az megtött bünöknek adósága megfizettesac: hogy az Isten igazságanac tartozando elégtétel fizettesac. Ez ilyen hazugságoknac ellene teszem, az bünöknek kegyelemből és ingyen való megbocznattyát, mellynél az irásban semmi világosabbban nem hirdettetic. Mert elsőben, miczoda egyéb az megbocznat, hanem az Isten ingyen való bövsége: jóvóltanac ajándéka? Mert nem mondatic az, az adóságot megengedni, az ki kiranciával és mentség levéllel bizonyittya, hogy neki az pénz megfizettetott: hanem az ki megfizetés nélkül szabad akarattól az adóságot ajándéku elengedi. Miert tetetnek pedig az irásban melleje az INGYEN igéje, hanem azért, hogy minden elégtétel felől való vélekedés elvételnek? Miczoda vakmerő merészséggel támasztac tehát őc az ő elégtételket, az mellyec ez ilyen erős mennyűtök övel az földöz verettnek? Mint vagyon azért? Midon az Isten Esaias által kiáltya: En vagyoc, én vagyoc, ki eltörlöm az te álnok lagidat, én magamert, és az te büneidről meg nem emlekezem: nem elég világoson hirdetijé meg, hogy az bünnőc megbocznattyánac fundamentomat és okát egyedül ezac az ő jóvóltatul vegye? Annak fölötté midon mind az egész fi. Irás azt bizonyittya, hogy ezac az ő nevében kellyen az bünöknek bocznattyánac elvéteni, nem rekefté így minden egyéb nevet innét ki? Miert tanitnac tehát arra, hogy az elégtételnek nevében vétesac az el? Mert ugyan nem tagadhattyac, hogy őc ezt az elégtételeknek ne tulaydonitanac, hogyha az őc finte ezac segítségül járulnakis hozzája. Mert midon az Irás azt monngya; hogy, Az Christus neve által, azt éti az őn, hogy mi semmit né visünc hozzája, és hogy a mienkből semmit nem nyuytunc elő, hanem egyedül ezac az Christus tegedelme által jutunc a kegyelemre. Az miképpen fi. Pál, midon azt tanittya, hogy az Isten ez világot a Christusba engestelte magához, és hogy ő erette nem tulaydonította az embereknec az ő bünöket, ez módgyat teszi mingyárt hozzája, tudniillik; hogy az, az ki semmi bünt né tudvala, mi érettünc bünné tetetott.

26. De őc, (az minemű visünc fordultsággal vadnac megvakitván,) azt mondogyác, hogy mind az bünök bocznattya és mind az megengest-

Esa. 52. v. 3.
Rom. 5. v. 8.
Col. 2. v. 14.
Tit. 3. v. 5.

Esa. 43. v. 25.

Akt. 10. v. 43.

2 Cor. 5. v. 19.

2 Cor. 5. v. 21.

teltetés egyfőrlött legyen, midőn az Kereftségben az Christus által bévétettünc az Istenec kegyelmében: ha pedig az kereftség után ísmét bünbe esendünc, tehát az elégtétel által kell ísmét felkelnünc, és hogy arra minékünc az Christus vére semmit nem használ, hanem czac az mennyiben az, az Egyházi kulczoknak hatalma által velünc közöltetic. Es nem főloc kétséges dologról, mert az ő Istentelenkedéseket, világos irással nap fény eleibe hoztác: és bizonyára nem egy avagy kettő, hanem mind egyig az ő Scholai Tanitojic. Mert az ő Mesterec, minekutánna megvallotta, hogy az Christus az kereftsán, a s. Péter tanítása szerint, az mi büneink nec büntetését megfizette, mindgyárt ísmeg megváltoztattya ezt az ő értelmét, imez melléje függetett kifogással, hogy az kereftségben az bünök nec minden idő szerint való bünetetési, megenyhitet nec, de az kereftség után az penitencia által kifibbitet nec meg: ugyhogy az Christus kerefti, és az mi penitencia tartásünc abban egyarant munkálkodgyanac. Maga sockal külobbet tanit sient János: Hogyha valaki vétkezendic, ugymond, vagyon főfólónc az Atyánál, az igaz Jesus Christus, és az mi büneinkért engesztelő. Ísmet, Ezt írom néktec fiaczkaim, hogy tinéktec az ti büneitec az ő nevéért boczáttat nec meg. Bizonyára az hívék nec fől, az kik nec, mivelhogy az Christust ugy mint az ő bünökért való engesztelőt támasztotta eleikbe, ezzel megmutattya azt, hogy semmi egyéb elégtétel ne legyen, az melly által az megharagudt Isten kegyelmezésre hozattat nec és megengeszteltethet nec. Nem mondgya azt hogy az Isten tinéktec az Christus által egyfőrlött megkegyelmezett, mostan immár magatok nec kerefsétec más módgyát az megengesztelés nec: hanem az Christust téfő öröcké való főfólóvá, az ki minket az ő értünc esedezése által, mindenkoron ísmét az Atyánac kegyelmébe juttat, és olly öröcké való megengesztelésre visen, az melly által az bünök büntelenül eltöröltet nec. Mert mindenkoron igaz az, az mit az másic János mondotti. Iho ez az Istenec báránya, ki elvesz ez világnac büneit. ő véfőiel, mondom, és senki nem egyéb. Az az, mivelhogy egyedül ő az Istenec báránya, tehát egyedül czac ő az áldozatis, az megfizetes és az elégtétel az mi büneinkért. Mert mivelhogy az bün nec megboczására való igazság és hatalom kiváltképpen az Atyánac tulajdonitatic, midőn őtet az Irás az Fiutul megvalasztya, a mint imént megértőc: itt azért az Christus az Atya után tétetic ugy mint esköz, miért hogy ő a mi büntetésünket ő magára vőtte, hogy igy az mi adófságunk nec emlékezetit az Isten itéleti előtt eltörölnéje. Innét az következie, hogy mi az Christus által lött megengeszteltetésben külobben réfés nec nem lehetünc, hanem ha ez tíféség ő nékie tartatatic meg, az mellyet magokra vonsnac azoc, az kic az Istent az ő elégtételeckel akarjac megengesztelni.

27. Es

27. Es itt két dolgot illic jól megfontolni, tudni illic hogy az Christus nac az ő egési és megczipkedetlen tífésége megadafséc: és hogy az lelkec esmereti az megboczáat felől bizonyolóc legyenec és békéségec legyen az Istennel. Esaiás mondgya, hogy az Atya mindnyajan az mi hamiságinkat, az ő fiata vetőtte, hogy mi az ő sebei által meggyogyitánac. Az mellyet sient Peter más igéckel előhoz és mond: Hogy az Christus az mi büneinket hordozta az ő testében az fan. Szent Pál azt írja, hogy az bünök az ő testében kárhóztattanac, midőn ő mi érettünc bün né lett, az az, hogy az bünök nec ereje és kárhóztatása megöltette nec az ő testében, midőn ő mi érettünc áldozatul adatott, az mellyre az mi büneink nec egési terhe, az ok nec árkával és fidal mával egyetembe, és az Istennec rettenetes itéletivel és kárhózzattal egyetembe ő reája volt vetetve. Nem hallya itt ember imez költött dologt és hazugságot, hogy senki az kereftség nec elvétele után, az Christus sientvedés nec erejében réfés nem lehet, hogyha az penitencia által az ő büneit eléget nem tesen; hanem az sient Irás által, vala mennyifőrlött mi megcsünc, visfontag ísmet az Christus nac egyetlen egy áldozatgyara igazitat nec. Tekintse meg azért ember ez ő árkózott tudományokat, ezt tudni illic, Hogy az első megboczáatban egyedül czac az Isten kegyelme munkálkodgye: de ha mi őstán ísmet megcsünc, tehát az másodc megboczáat nec elvételére az mi czelekedet nec együtt munkálkodgyanac.

Hogy ha en nec helye leend, megczonkítatlan maradé meg az Christus nac az, az mi ő nékie az megemlített bizonyosságokban tulajdonitatic: Szörnyü melly mondhatatlan külobböz nec ezec, hogy az mi büneinc Christus ra vettette nec, hogy azoc ő benne fizettefő nec meg és töröltessene el: és hogy az mi czelekedet nec által fizettefő nec meg: Hogy az Christus legyen engesztelő az mi büneinkért, és hogy minékünc az Istent az mi czelekedet nec kellyen megengesztelnünc. Hogy ha azért az lelki esmeretek nec czendefítéséről vagyon az fő, miczoda megczendefítés volna ez, hogyha azt hallya, hogy az bünök az mi czelekedet nec kellyen meg fizetni. Mikor lehet az lelki esmeret bizonyos abban, hogy ő az elég tétel nec mérteteket elérte és bétörtötte legyen? Annakokaért mindenkoron kételkedic, hogy ha kegyelmes Istene vagyoné, mindenkoron felelmeskedic, és rötteg mindenkoron. Mert az kic az semmire kellő elég tételen megnyugofő nec, igen alávalónac tartyac az Isten itéleti: és kevesé gondollyac meg, melly nagyoc és sullyolsac legyenec a bünök, a mint azt másut megmondgyuc.

Es hogy ha sient az nékiec megengednőkis, hogy őc némelly bünök nec tellyes elégtételec által megfizet nec, mit fognac azért czelekedni, holott

Oooo 3

Lib. 3. Sentent. dist. 9. 1 Pet. 2. v. 24.

1 Joh. 1. v. 2. 32.

1 Joh. 1. v. 36.

Esa. 53. v. 6.

1. Pet. 2. v. 24.

Rom. 8. v. 3.

Gal. 3. v. 13.

ennyi fõc bñndõckel buritatnac el, az mellyeknek elég tétélekre fázfor való élet sem volna elég, ha mindenestõl fogva czac ebben fogyattatnékis el? Eztis meg kell még ez tzikelyben gondolni, hogy az Irásnac minden helyein, az holott az kegyelembõl való megbocánatról vagy on az tanuság, nem azoc fõliratnac meg, az kic még meg nem keresteltettene, hanem az Istennec uyonna fõletett fiai, az mellyec az Anya fient Egyháznac kebelében immár fõc idõtõl fogva tápláltattanac és neveltettene. Az követtség az mellyet fient Pál oliy diszõségeffen megdiczér: Kérlec az Christusért, bekellyetec meg az Istennel: Nem igazitatic idegenekre, hanem azokra, az kic régen uyonna fõlettene, és az anya fient Egyháznac czeledi vóltanac. Ezeck nec hadgya pedig, hogy az elégtételül búczut vegyene, és ez Christus Keresztire igazitya õket. Ezen módon mikor az Colosébélieknek írnis; hogy az Christus az Kereszt nec vére által engeftelte meg valami az égben és az földõn vagy on, nem vonnya ezt valamely fõmpillantásfa, midõn mi az gyülekezetebe bévettetünc, hanem kiterjeszti az hit nec egéft folyására: Melly az textusból nyilván kitettzic, midõn azt mondgya, hogy az hívõk nec megváltásagoc az Christus vére által vagy on, tudniillic, az bñndõknek megbocánattya. Noha nem fõkség tõb mondásokot õfverakáfolni, az mellyec mindennünnen fõntelen elõforognac.

28. Itten imez kába meg különbõzetés nec menedékére fõladnac, hogy nem mellyec Megbocánandóc, nem mellyec pedig halalos bñndõc legyene: hogy ember az halalos bñndõkért nehez elégtételel tartozzic, az megbocátandóc pedig könnyeb orvossággal megtisztathatnac és eltõrõltethet nec, ugy mint az Mi Atyánckal, az fõntelt víz nec meghintésével, és az Misé nec megoldozásával. Így tréfálnac õc az Istennel. Es noha az megbocátandó és halalos bñndõket fõntelen fõjokban forgattyac, de még egyiket az másiktól még nem válásthattac, czac hogy az Istentelenséget és az fõv nec tisztátalanságát, (az mellyec legrettenetes bñndõc az Isten elõtt) megbocátandó bñndõkè téfíc. Az ellen pedig mi nyilván mondgyuc, (az mint minket az Irás, melly mértécfõnõra az igaznac és az hamisnac, megtanit) hogy az bñnnec sõldgya az halál, és az melly Lélec vétkezett méltó legyen halálra. Továbbá hogy az hívõk nec bñndõc nem halalos bñndõc legyene, nem onnet vagy on, hogy azok halált nem érdemléné nec, hanem hogy az Istennec irgalmassága által, semmikárhoztatásoc ninezen azoknac, az kic az Christus Jesusban vadnac. Azért, mert az õ bñndõc nekic nem tulaydonitnac, hanem kegyelembõl eltõrõltettene. Jõ tudom melly méltatlanul fõdalmazzac õc ez mi tudományunkat.

Mert

Mert azt mondgyac hogy az Stoicusoknak balgatag és képtelen tudományoc ez, a bñndõk nec egyenlõ voltárul. De minden munkanélkül az õnõn fõjoktul meggyõzõttet nec. Mert azt kérdem, hogy ha finte azok õzõt az bñndõk között, az mellyeket õc megvállanac halalos bñndõk nec lenni, egyiket nagyobbac tartják az másiknál? Annakokaért nem mindegyárt következic hogy az oc a bñndõc egy arányuac legyene, az mellyec egy fõr mind halalos bñndõc. Mert az Irás rekesti, hogy az bñnnec sõldgya az halál, az törvényhõz való engedelmesség pedig uta az élet nec: az általhágás, halál legyen: ez itéleti fõntenciát el nem kerülhetic. Micsoda kimegetelit talállyac azért az õ elégtételek nec az bñndõk nec illy nagy fõkságában? hogy ha egy napnac elégtétele, egy bñnért vétetic. Midõn arról gondolkodnac, tõb bñndõkben kötelezic magokat. Mivelhogy czac egy napot sem mulat el még az legigazabbis, az mellyen egy nihanõr meg nem esné. Mikor azért azok nac elégtételére kéfetic magokat, nagy fõamos, sõt in káb fõc fõamalan bñndõket rakáfolnac egybe. Immar azért az elég tételben való bizodalom elmettetett, mit kéfedelmez nec tehát? mint mer nec mégis az elégtételõl gondolkodni?

29. Igyekez nec jõllehet magokat kifeyteni, denem lehet tõllõc. Külõmbseget kõtene magoknak az büntetés és az vétkeesség között. Megválllyac azt, hogy az vétkeesség az Istennec irgalmassága által boczáttaséc meg: de midõn az adõsag vagy az vétkeesség megboczáttatott, ugyan megmarad mégis az büntetés, az mellyet az Istennec igazsága megkiván, hogy megfizettéséc. Annakokaért az elegrételek tulaydonságképpen az büntetés nec megengedesére tartoznac. Eélõ Isten melly hitvány alharatlankodas ez? Megválllyac hogy az kegyelembõl való megbocánat immár fõmmivé tétetõtt, az mellyrõl azt tanitgyac, hogy ember nec azt imátsággal, könyv hullarással és egyéb különbkülõmb kéfõletteckel kellyen gyakorta érdemelnie. De még ezzel az különbõzetéssel mind czataz, valamit az Irás az bñndõk nec megbocánattyarõl tanit. Az mellyet, noha ugy aranzom, hogy eléggé, sõt elege felõttis megbizonyítottam, de mégis más tõb bizonságokatis adoc melléje, az mellyec által ez tekergõs kigyõc ugy megfõrítettannac, hogy ennekutanna czac az külsõ farkoc véget se czavarithassac meg.

Ez az uy Testamentum, az mellyet az Isten az õ Christus sa által mi velünc kötõtt és fõállatott, hogy õ az mi bñncinkrõl meg nem emlekezic. Mit jelentett legyen ez által, azt más egy profétából tanullyuc meg, holott az Isten azt mondgya: Ha elhajol az igaz, az õ igazságátõl, fõm mi õ igazságáról nem emlekezem meg, Ha az Istentelen az õ

Jerem. 31.

v. 31 34.

Ezech. 18.

v. 24. 27.

Psal. 32. v. 3.

2. Cor. 5. v. 20.

Col. 1. v. 20.

Rom. 6. v. 23.

Ezech. 18. v. 20.

Rom. 8. v. 1.

Istentelen bűneiből kirérend, tehát semmi ő hamiságáról meg nem emlékezem. Midőn tagadgya hogy az hamiságról megemlekezzéc, finte annyit tessen nyilvánossággal, hogy nem akar arra fámot tartani, hogy ember ő néki eleget tenne, avagy hogy azt nékie megfizetneje. Annakokaért az bűnokról meg nem emlékezeztis, annyi mint azoknac meg nem büntetése. Ez neveztetec masutt imigyen: az bűnöket hát megévetni, mint egy felhőt elfellestenni, az tenger nec mélységébe meríteni, nem tulaydonítani, és befedezni.

Ez fállásnac modgyával az fient Lélec minékünc az ő értelmét elég világoson kijelentötte, czac mi volnanc annac ranuság kívánással ő rómezt halgatói. Bizonyára ha az Isten az bűnöket megbünteti, tehát tulaydonitja: ha tulaydonitja, meg is emlekezezté rólloc: Ha azokat elő fölittya az ő itéleti eleibe, tehát azokat el nem fedezi. Hogy ha előkeresi, tehát nem vetötte hát megé; ha megtekinti azokat, nem fellestötötte el mint az fölhot, hogyha azokat megfontollya, tehát nem vetötte az tenger nec mélységébe. Es ilyenképpen magyarázza ezt meg fient Agoston világos igéccel: Hogy ha az Isten az bűnöket elfedezte, tehát nem akarta efébe venni: ha efébe venni nem akarta: tehát nem akarta megbírságotolni, hanem akarta megtorolni, nem is akarta megbüntetni: nem akarta megtekinteni, hanem inkább akarta megboczátni. Miert mondotta tehát az bűnöket elfedeztetek nec lenni: azért hogy meg ne láttassnac. Mi vala pedig, hogy az Isten az bűnöket látna, hanem hogy azokat megbüntetné? De hallyc meg az Profetának más mondásából is, miképpen boczássa meg az Isten az bűnöket. Ha, (ugymond) az te bűneid ollyac volnanak is mint az veres festéc, fejétecs lefnec mint az hó: és ha olly pirossácc volnanak is mint az vér, de ugyan ollyanoc lefnec mint az fehér gyapju. Az Jeremiasban pedig így olvastatic: Azokban az napokban kerestetec az Izrael nec álnoksága, és nem lefen, az Judának bűnei, és nem taláttatnac: mért kegyelmes lefec azoknac kiker meg hagyandoc. Ha róvideden akarjuc tudni, mi legyen értelme ez igék nec, lássuk fha meg ezellenbe mit akarjanac imez fállásnac módgyai: Hogy az Ur az mi bűneinket sákcokzába kötö, és kötölékeczkébe forittya azokat és melléje le tefi, hogy azokat iró vas veszővel gemánt köre metzi fel. Bizonyára ha azt jegyzic, hogy azokat meg torollya és meg bünteti (az melly minden kétségnélkül való) abban sem kell kételkedni, hogy az Ur Isten, az ellenbe való mondásokkal azt bizonyitá, hogy az bűnsü állást és büntetést megengedi. Ittegyen felötte igen kérem az Kerestyen olvasokat azon, nem hogy az én magyarázatomnac hidgyene; hanem hogy egyedül az Isten igéjenc adgyanac helt és engedgyenec.

30. Mit szerzett volna, kérlec, az Christus minékünc, hogy ha a bűnőkért

nőkért mégis ugyan megkivántatnéc az büntetés? Mert midőn azt mond-
gyuc, hogy ő mindnyajunknac bűneit az ő testében hordozta az fán, azon mi nem értünc semmit egyebet, hanem hogy ő az büntetést, és az bűnsü állást megfizette legyen, az mellyekkel az mi bűneink nec kellett volna megbüntettetnec. Ezt Esaias még világosbanis megmagyarázza; mőndván: Hogy az fanyargatás (avagy az büntetés) ő reá vettetött legyen, hogy minékünc békeségünc lenne. Miczoda pedig egyéb az fanyargatás, az melly által minékünc békeségünc vagyon, hanem az mi bűneink nec érdemlett büntetése, és az mellyet minékünc előbb kellett volna fenednőnc, hogy nem mint az Istennel megbékelhetnőnc volna, hogyha ő mi helyettünc elő nem állott volna? Ihon világoson érted hogy az Christus az bűnők nec büntetését megfenyvedte, hogy attul az őveit meg fabaditanája. Es valamennyifer fient Pál az Christus által lőtt megváltság ról emlekezezté APOLYTRÓSI S NAC fokra azt nevezni; az melly ige által nem czac az megváltság az mint az köznép érti; hanem az váltságnac arrais, és az megváltságért való elégtétel is értetic. Az melly formán írjais, hogy az Christus önnön magát megfizetésül adta legyen mi érettünc.

Mert miczoda az Urnál az megengestelés (ugymond fient Agoston) hogyha nem egyedül az az áldozat? Es mellyic az az áldozat, hanem az melly egyedül mi érettünc áldoztatott az Christus halálában? Kiváltképpen pedig erős bizonságünc vagyon az Móses törvényében, az bűnők nec eltörlesenc, az az, eltitritásanac előnkbe írott módgyából. Mert ott az Ur Isten nem rendeli imez vagy amaz módgyát az elégtétel nec: hanem az egész megfizetést egyedül czac az áldozatokba helyhezteteti. Noha ott egyéb ként az megengestelés nec minden fokaft és gyakorlásit legborgalmatosban és rendetesben feljegyeztette. Mi dolog, hogy az megczelekedett bűnöket, semmi egyéb czelekedetekkel nem paranczollya gyógyitani, hanem czac áldozatot kíván az megengeszteltetésre; mi volna mondoc, ez egyéb, hogyha ezzel nem azt akarná egyedül jelenteni, hogy czac egyetlen egy elégtétel legyen, az melly által az ő itéleti lezendefitéséc? Mert az áldozatoc, a mellyekkel az Izraélitac akkoron áldoztanac, nem vétettenc az emberek nec czelekedetec gyanánt: hanem az ő igaságok ferint, az az, az Christus nac egyedlen egy áldozattya ferint becültettenc. Miczoda elégtételt vegyen pedig el az Isten mi tölünc, azt egy keves igéccel igen fepen kimondotta az Hoseas Profeta: Oh Ur Isten, végy el, ugymond, minden hamiságot: (Ihon ez az bűnők nec megboczáttya) Es mi az mi ayakink nac tulkait áldozzuc, (Ihon ez az megfizetés.) Tudom jollehet hogy még sikossaban fhaladoznac, midőn az öröcké, és ideig való büntétel között alkotnac külömbseget. De mivel hogy azt

PPPP

Esai. 44. v. 22.
Mich. 7. 19.
Pfal. 32. 1.

Augustin.
In Pfal. 31.

Esai. 1. v. 18.

Jerem. 50.
v. 20.

Job. 14. v. 17.
Hof. 13. v. 12.
Jerem. 17. v. 1.

1 Pet. 2. 7. 24.

Esai. 53. v. 31.

Rem. 5. v. 24.
1 Cor. 1. v. 30.
Eph. 1. v. 7.
Col. 1. v. 14.
1 Tim. 2. v. 6.

In Pfal. 119.

Hof. 14. v. 2.

Fegyelem, nem kárhoztatás. Ne vedd meg az vesztőt, ha nem akar sz az örökségből kivettetni &c. Megtudgyátoc azt ferelmes atyámfiai, hogy az emberi nemzetnek egész nyavalyásága, az mellyben ez világ fohazhódic, orvoslo faydalom legyen, nem büntető itilet. &c. Ez mondasokat azért akarám behozni, hogy valaki azokat az befédeket, az mellyekkel éltem, ugyanac avagy fiokratlanoknac ne tarisa. Es ide tartoznac, az haraggal tellyes panafolkodásoc, az mellyekkel az Isten gyakran az népnek haládatlanságát feddi, hogy minden büntetésüket keménynyakuul megvetőttenec. Az mint Esaiásnál mond: Mire verjelec titeket többé? Talpátul fogva mind tetejeig ninczen semmi épsége. Mivel hogy az profétác eféle mondasokat, sokat forgatnac, elég ezt rövideden megmutatni, hogy az Isten az ő anyafent Egyházát semmi egyéb elméből nem bünteti, hanem hogy az büntetés által megforogattatván, megtérjen. Annakokaert midőn Saul az királyságból kivettne, bostuállásra büntette azt: Midőn Davidnac kis gyermekét elvőtte, fanyargatta őtet megjobbulásra. Illyen értelemben kell venni az mit fent Pal mond: Mikor az Urtul itiltetünc akkor azért fanyargattatunc, hogy ez világgal el ne kárhoztatásunc: Azaz midőn mi Istenec fiai, az mi mennyei Atyanknac kezével megveretteünc, tehát ez nem olly büntetés, az melly által mi meg fégyenitertünc: hanem czac megfanyarítás, az melly által oktattatünc és tanitatünc. Az melly dologban fent Agofton tellyeséggel mi velünc tartya, mert azt tanittya, hogy az büntetéteket, az mellyekkel minden emberec egyarant az Istenül fanyargattatnac, különbkülömbképpen kellyen meggondolni: Mert azoc, az fentek nec az bünöc boczanattya után, hartzoc és gyakorlásoc: az megvetőttek nec, boczanatnélkül, bünteteni az hamiságnac. Midőn ez Agofton, az fent Davidra és egyéb Istenfelökre vetett büntetéteket fiamlallya elő, azt mondgya hogy arra voltanac igazitaván, hogy az ő ifteni félelme, ez illyen megaláztatás által gyakoroltatnec és megpróbáltatnec. Midőn azt mondgya Esaiás, hogy az Sido népnek hamisága megboczáttatoc legyen, mivel hogy tellyes megfanyargatást vőttec el az Urnac kezéből, ez nem jelenti azt, hogy az bünök nec boczanattya az büntetésen állyon, az mellyet mi elfogunc: hanem finte annyit tesen, mintha azt mondaná: hogy, Az büntetés ec eléggé meg vőltac, az mellyek nec nehéz terhőc és nagy fokaságoc miatt, az sokáig való gyáfolással és somorusággal megeméfttetec, ideje azert immár, hogy az tellyes irgalmaságnac örvendetes izenetét elvegyetec, és az ti fiveteie örvendezzenec, és engemet Atyánac esmerjenec. Mert ott az Isten atyánac semélyet veszi magára, az melly az igazán való keménségetis bannya, midőn az fiát valamennyivel keményebben kellyen megbüntetnie.

Esa. 1. v. 5.

1. Sam. 15. v. 23.

2. Sam. 12. v. 18.

1. Cor. 11. v. 32.

August. lib. de Pecc. merit. & remiss. 2. cap. 33. & 34.

Esa. 40. v. 2.

34. Ez illyen gondolatokkal kell az hívő embernek magát felkésíteni az nyomoruságoknac nagykeserűségében. Ideje hogy az itilet az Istenec házán kezdessé el, az mellyben az ő neve segítségül hivatatic. Mit tennénc az Istenec fiai, hogy ha azt hinnéc. hogy az á keménység, az mellyet éreznec, az Istenec veszedelmés bostuállása legyen? Mert az ki az Isten kezétül megverettetven azt gondollya, hogy az Isten öröcké büntető Biró legyen, az nem tehet egyebet, hanem őtet czac haragosnac és néki ellenségénc kell tartani: az Isten ostorait pedig ugy mint átkot és kárhoztatást kell annac átkoznia. Vezetre soha ezzel azt el nem hitethetni, hogy az Isten őtet fereffe, az ki őtet magához olly elmévelnléni érezze, hogy őtet mégis büntetni akarja. Hanem egyedül czac az éppül és gyarapodic az Istenec ostorai alatt, az ki meggondollya azt, hogy harag sic jol lehet az Isten az ő verkeire, de ő néki kegyelmes és irgalmas, és javátis akarja. Mert egyeb ként annak kellene lenni, az miről az profeta panafolkodic, hogy ő rayta megefett legyen: Uram az te busulasid által mennec én raytam, az te rettenteled lenyom engemet. Ismet az mit Moses ir: Mert megeméfttetünc az te haragodban, és elrettentünc az te busulasodon. Az te ortzad eleibe állattad az mi hamiságinkat, az mi titkon való bünecinket az te fínednec világozására hoztad. Mert minden mi napjainc elmultanac az te haragodban, az mi estendeinc ugy multanac el mint az fáyból kiboczáttott fő. Ez ellenben énekli pedig David, az Atyai fanyargatásokról, és azt tanittya, hogy azoc által az hivec inkább segitetnec és gyarapodnac, hogynem mint nyomattatnánac, illyen módon: Uram bódog ember az, az kit te oktats és fanyargats, és tanitats az te törvényed által, hogy nyugodalmat ferez az gonos napokban, midőn az bünösnec verem áfatic. Bizonyára kemény kísértet, midőn az Isten az hitelenek nec kedvez, az bünök ec elfenvedi, és az őveihöz kemény Birónac láttatic. Annakokaert hozzátéfi az vigasztalásnac okát, tudniilic hogy megintés és oktatás legyen az Isten Törvényében, mellyec által, tanitatnac az hivec hogy gondvifeltetic az ő idvőflegekre, midőn ismét az igaz útra hivatattatnac, az Istenelenc pegig hirtelenséggel az ő tévelgő utokba nyakra főre hanyattatnac, kik nec végoc az mély verem. Es nem áll azon, hogyha az büntetés öröcké való, avagy ideig való. Mert az hadac, éhség, doghalál, betegség ec finte olly igen átkai az Istenec, mint finte az öröc halálnac itileti, midőn á végre boczáttatnac hogy az haragnac eskőzei, és az Istenec bostuállási legyenec az Istenelenc ellen.

35. Immár láttya minden ember (az mint aránzom) hová tartozott legyen az Istenec az Davidra vetett büntetésé: tudniilic, hogy jelensége lenne annac, hogy az Isten á gyilkoságot és paráznaságot keményen gyűlöli, midőn az ő ferelmes és hiveséges solgájában megmutatná melly

1. Pet. 4. v. 7. Jerem. 25. v. 29.

Psal. 88. v. 17. Psal. 90. v. 7.

Psal. 94. v. 12.

igen fertelen megharagutt volna az ellen: hogy David ő magais tanulna, hogy annakutánna olyan büntetést czelekedné: és nem úgy hogy olly büntetés volna, az melly által ő az büntetést az Istennel eleget tenné. Illyenképpen kell az több fanyargatásokrolis itélne, midőn az Isten az népet felőtte nagy dőghalállal veri meg, az Davidnac főfogadatlanságáért, az mellyel vétkezett az népnek megfámlaltatásában. Mert megboczátra bizonyára Davidnac az vétkec adótságát ingyen; de mivel hogy mind az minden időbeli közönséges nyilván való példára, és mind Davidnac megemlékeztető intésére tartoznéc, hogy ez illyen vére büntetetlen ne maradna, őtet az ő ostorával keményképpen megbüntette. Ezentzélra igazítatott az közönséges átokis, mellyet az Isten az egész emberi nemzetnek meghirdetett. Mert midőn mi az kegyelemnek elvetele után, mindnyájan mégis azon nyomoruságot és nyavalyáságot szenvedgyük, az mellyec az mi Atyánkra Adamra vettettenc, megérezzük innét, hogy mi ez illyen gyakoroltatás által megintésüncc arról, melly kemény gyűlölye az Isten az ő törvényének általhagását: hogy mi a mi nyomorult és nyavalyás állapotunknac esmereti által lenyomattasúncc és magunkat megálázzuc, és az igaz bódogságra annyival inkább igyekezzüncc. Legnagyobb bolód volna pedig, a ki azt tartaná, hogy mi reáncz jelen való életnek nyomorusági, ugymint a bűnökért való megfizetésül vettettek volna. Nekem úgy tette, hogy Chrysoctomus azt akarta legyen, midőn így írott: Hogyha az Isten azért büntet, hogy az bűnben heverőket penitenciára hja, tehát az büntetésnek, midőn az penitencia megmutattatic, nincz semmi helye többé. Annak okaért az miképpen hogy ő jóltudgya, kinek kinec természetinec miczoda főlgállyon, azért tartya ezeket keményebbé, amazokat lágyabban. Midőn azért arról akart tanítani, hogy ő az büntetésben nem volna kemény sem nem mértékletlen, hanem hánnya az Sidoknac az ő megáltkodott kemény nyakuvoltokat, hogy noha ő megverettetec volna, de ugyan még sem főnnec meg az bünteteltül. Ezen értelemben panoskodic, hogy ollyan az Ephraim mint az pogácza, az melly egy felől igen elsült, más felől pedig főinte süleden. Mert tudni illic az vereségnek nem hatottac bé az ő fővekre, hogy az nép, minek uránna az vétkec kifáraztattac, az bűn boczánatnac elvételére nem alkotmazzatná magát. Az ki így fől, bizonyára azt jelenti, hogy mi helt valaki megtér, ahoz ő legottan engedelmes leszen, és hogy ő arra az keménységre, az mellyel az mi vétkeinknek megbüntetésében él, az mi kemény nyakuvolto által vonyattatic; mivel hogy az bűnösök kétfakaratvaló megjőbbulás által annac eleit vehetnéc. Mindazonáltal mivel hogy mindnyájunknac keménysége és ostobasága mindenképpen főükös az megsányargatásra, jóltettzett ez az bölczeséges Atyánac, hogy külömb-

2. Sam. 24.
v. 15.Homil. 3. de
Prov. ad
Stargirium.Jerem. 5. v. 3.
Hof. 7. v. 8.

segnélkül minden embereket egész életekben valami közönséges ostorral gyakorolna. Czuda pedig; hogy Davidnac ez egy példájára miért mereftic ollyigé főmeket, az egyéb főb példákkal pedig semmit né indulnac, az mellyekbéc az bűnöknek ingyén való megboczanattyát megláthatnák. Az fark Luc. 18. v. 14. felől az olvastatic, hogy megigazulván mért legyék ki az téplumból; mellyre semmi büntetés nem következc. Peter bűnének boczánattyát vőtte: az ő Luc. 22. v. 61. könyvhullatásit olvastuc, ugymond fent Ambrus, az elég tételt nem olvastuc. Es az Guttaitótt imezt hallya: Kelly fel, megboczáttatnac néked az te bűneid; semmi büntetés nem vettetic reaja. Minden megöldozafoc, az mellyec az Irásban előfámlaltatnac, úgy iratanac meg, hogy ingyen lőtenec legyen. Ezekből az nagy rakás példákából kellenc inkább közönséges regulát venni, hogy nem mint amaz eggyeczkéből, az mellyben nem tudom miczoda kiváltképpen való dolog vagon.

Matth. 9. v. 2.

36 Daniel az ő intésével, az mellyel tanáczollya Nabugodonozor királynac; hogy az ő bűneit igazsággal váltta meg, és az ő hamisságot, az főgényekhez való irgalmassággal; nem akarta azt értetni, hogy az igazság és irgalmasság az Istennel való megengedtelés, és az büntetésnek megváltása legyen: (Mert távul legyen az hogy valaha az Christus vére kívül, valami más megfizetés lőtt volna) hanem azt az megváltást főckal inkább az emkerekre hogy nem mint, az Istentre vonta, mintha azt mondotta volna: O király, igen kegyetlen erő főki és hamis ostoraglast gyakorlottal, az főükölködőket elnyomtat, az főgényeket megfőstottat, az te népedet keményen és méltatlanul tartottat, immár azért adgy irgalmasságot és igazságot, az te méltatlan nyomorgatásodert, erő főki tételidert, es hamisságidert. Illyenképpen mondgya. Salomonis, hogy az feretet által elfedeztetic az bűnöknek főcsága; nem az Istennél, hanem őn magockozótt az emberec között. Mert így vagon az a mondás: Az gyűlötség főerez versengést; minden hamisságokat pedig elfedez az feretet. Az melly mondás által az ő főkása ferint, az gonosf; az melly az gyűlölségből főarmazic, mint egy ellé félbéc, egybevetti az feretetnek gyűmölczével, illyen értelebéc: Az kic egymást gyűlölic, az ollyanoc marjak, ragalmazzac, gyalazzac és magokat egymás között főgattatyac, mindeneiket egymásnak gonosfira forditnac és magyaráznac: Az kic pedig egymást feretic, ezec egymás között főkat látatlanná tétenc, főkat elengednec, megboczáttatnac egymásnac; nem hogy eggyic az másinak gyaloságát javallana hanem elűri, és orvosollya azt főckal inkább jó intésel, hogy nem mint azt gyalázattal keferitené: Hogy fent Peter ez mondat főnt ezen értelemben fősta legyen bé, abban ninczen semmi kétség; hanem ha abban akarjac vádolni, hogy az írást álnokul tekerte és meghamissította legyen. Midőn pedig Salomon azt tanította, hogy az irgalmasság által, és

Dan. 4. v. 24.

Prov. 10. v. 13.

Pet. 4. v. 8.

Prov. 16. v. 6.

az jótétemény által az bűnök eltöröltesse, nem azt érti, hogy ezenec által az Ur Istennek sine előtt hasonlo megtérítés avagy fizetés lenne hogy az Isten ez elégtétel által megengesteltetvén bocsátaná meg azt a bűntetelt az mellyet megkíván; hanem azt mutattya meg az Irásnac közönséges foká-
 sa szerint, hogy azoc ötet kegyelmesc talállác, az kic az ő előbbem vét-
 kektül és gonosságoktul buczut véstne, és igaz Isteni felelem által és igaz-
 ság által ő hozzája megtérne: mintha sine azt mondaná: hogy az Istenec
 haragja megfűnic, és az ő megítélését hátra hadgya, hogyha az mi vétkeink-
 ket elhaggyuc. Nemis írja itt meg okát az megboczátnac, hanem inkább
 módgyát az igaz megtérésne. Az mint az Profetác nagy gyakorta hirde-
 tic, hogy az képmutatóc az ő ceremoniac pompáját híjában visic az Isté
 eleibe az penitencia helyett, mivelhogy ő semmi egyéb dologban né gyö-
 nyörködic, hanem az fivneccok élleségében és az szeretnecczelekedé-
 tiben. Az miképpen int az Sidokhoz írt levélnecc mesteris, holott az jo té-
 remént és az felid emberséget diczeri, hogy az ilyen áldozatoc kedvésec
 az Istennél. Midőn Christus urunkis, czufollya az Pharisausokat, hogy
 czac az tálac és poharoc tisztogatásában foglalatoskodnának, és az fivnecc
 tisztítását elmulatnák, azt hadgya nekic hogy alalmánac adgyanac, hogy ő
 nekic mindenec tisztác legyenec, ezzel bizonyára nem az elégtételre inti ő-
 ket: hanem egyedül czac arra tanit, miczoda tisztaság legyen kedves az I-
 sten előtt; az melly fölláfnac módgya, másutt forgattatott meg.

Heb. 13. v. 16.

Matt. 23. v. 25.

Luc. 11. v. 36.

37 Az mi az sine Lukaczbeli mondást illeti, senki az miatt velünc vis-
 favonyást nem serecz, az ki az Christustól azon helyen behozott hasonla-
 totságot igaz értelemmel olvasta. Holott az Pharisaus azt gondolta hogy
 Christus nem esmeri azt az asfont, az mellyet olly könnyen és hamar hoz-
 zá bocsátott: Mert azt alította, hogy nyilván hozzája nem bocsátaná, hogy
 ha azt olly bűnösnecc az minemü volt, esmerné lenni. Es ebből azt rekesztet-
 te, hogy nem volna profeta, mivelhogy igy czalattathánac meg. Hogy azért
 az ur Christus megbizonyítsa azt, hogy ez immár többé bűnös nem volna,
 kincc bűnei már megvolnának bocsátván, hasonlatoságot ad elő: Egy U-
 suráfnac voltanac két adossai, az egyic adoss volt neki ötven garassal, az má-
 sic öt százal: Mindkettőnecc megengedetott az adosság, mellyic kőfőni
 azt inkább nekic? Az Pharisaus azt feleli, hogy, nyilván az, az kincc töb-
 engedtetott meg. Christus Urunc azt teszi hozzá; hogy, ebből esmerje
 meg, hogy ennecc az asfontnac bűnei megboczáttatnának, mivelhogy igen
 szeretett. Az melly igeccel (az mint látod) az szeretetet nem teszi az ő bü-
 nei megboczátnac okánac, hanem annac bizonságánac és jegyénec.
 Mert

Luc. 7. v. 26.

Mert annak az adófnac hasonlatoságárucc véttetott, az mellynecc őtfáz
 engedtetett meg: az mellyről nem mondgya azt hogy azért engedtetett
 meg neki hogy igen szeretett, hanem hogy azért szeretett olly igen, hogy foc
 engedtetott meg nekic. Es ez igeccet az hasonlatoságra igy kell alkalmaz-
 tatni: Azt alitod te, hogy bűnös asfonti állat ez, hogy penig nem az legyen,
 innet esmerd meg, mivelhogy megboczáttatnac az ő bűnei. Az megboczá-
 natot pedig hihetővé tehette volna nekic az ő szereteti, az melly által né-
 kem az elvott jótétemént kőfőni és hálállya. Olly rekesztő befed pedig
 ez, az melly az utánna való dologról vétetic, az mellyel valami az rea kö-
 vetkezendó jegy által bizonyitatic. Mint nyerte pedig büneinecc boczá-
 natyát, nyilván megmutattya Christus Urunc: Az te hitő idvőzított ugy-
 mond, tegedet. Annak okáért Hit által véstnecc bocsátatott: Az szeretet
 által hálakat adunc, és az Urnac jó tévő voltát bizonyitgyuc.

38 Az mic pedig az régi Tanítócc irásiban az elégtétel felől imitt amott
 olvastatnac, azoc engem kevesse inditanac. Látom bizonyára; hogy kö-
 zülöcc némellyec, (kimondom egy általlyában, többire mind az kik neci-
 rásoc előttünc vadnac) ez tzigellyben avagy tévelgettenecc, avagy ozac
 czoportofson és darabofsan föllottanac. De azt meg nem engedem, hogy a-
 zoc sine olly igen gotombác és tudatlanoc voltanac volna, hogy őc azt ol-
 lyan értelembé irtác volna, az mellyben azt, ez uy Elegrételesek olvasác.
 Szent Chrysofomus együtt illyenképpen ír: Midőn ember kegyelmer
 kér, az azért lesé, hogy ember az bűn miatt befedre elő ne állatáséc: Ho-
 gy velünc ne bánnyanac az kemény igazság szerint: hogy minden bűntetés
 megfűnyéc: Mert az hól eléggé bizonyos az dolog, ott semmi kenzási
 kérdés többé nincz, sem tudakozás, sem keménykedés, sem bűntetés.
 Melly igecc, akarmint czigáztaflanac és tekertesse nekic, de sóha az Papistas
 Scholai Tanítóccal meg nem eggyezhetnecc. Az Egyházi Tudomány-
 ról írott könyben pedig, az melly Szent Agostonnac tulaydonitatic, ez ol-
 vastatic: Az penitencianac elégrétele, az bűnök okáinac kiirtása, és azoknac
 kiirtására való helynecc nem engedése. Mellyből megtettzic, hogy azok-
 ban az időkbenis az elégtételről való tudomány mindenütt megnevet-
 tetott legyen, az mellyet mondottanac, hogy az megczelekedett bü-
 nökert fizettetnecc: Mivelhogy ő minden elégtételt, az büntül va-
 ló forgalmaros örizedése, és annac az után való eltávoztatására
 vonson.

Homil. 2. in
Pfal. 50.

Cap. 14.

Nem hozom azt bé, hogy Chrysofomus sine ezt tanittya, hogy az Isté
 né kíván egyebet, hané hogy az mi büneinket ő előtte sírván megvallyuc;

Homil. 10. in
Genes.

mivelhogy ez ilyen mondáoc minékűnc az ő irásiban és egyebekében ottan ottan előnkbe fordulnac. Sz. Agoston jóllehet néha az irgalmaságnac czelekedetir orvoságnac nevezi az bűnök boczánattyánac elvételére; de hogy ez igébe senki meg ne ütköznéc másutt őnnön maga eleit veszi: Az Christufnac teste, ugymond, az igaz és egyetlen egy áldozat az bűnökért, nem czac azokért, az mellyec az keresztségben mind eltörtetnec, hanem azokértis, az mellyec annakutánna erőtelenségből lesznec: az mellyekért mind, az anya szent Egyház naponkint kiáltja hogy: Boczásd még minékűnc az mi adósláginakat: Es bizonyára megboczattatnac az által, az egyetlen egy ládozat által.

Math. 6. v. 12

39 Hittác pedig elégtételnec többire mindenkor, nem az megfizetést, az melly az Istenec adatnéc, hané az nyilván való bizonságtételt, az melly által az olyanoknak penitentiájoc, az kik kiátkozással büntetertec volt meg, midőn ismet az Gyülekezetbe akárnánac bévétetni. az Keresztyén gyülekezetet bizonyosá tennéjéc. Mert az olyan penitencia tartókra bizonyos böytölő napokat és egyebeket vetőttéc, az mellyec által megbizonyítanác, hogy az ő előbbi életüket igazán és tellyes szívűből bannác: avagy inkább, hogy az ő előbbeni bűnöknek emlékezetit eltörlenejéc: Es illyéképpen mondatott ő felőlec, hogy őc nem az Istenec, hanem az anya szent Egyháznac eleget tennéjéc. Az melly sinta ezen igéckel mondatott ki sicut Agoston tölis az Laurentiushoz ir. kézbehordozkőnyveczkében: Ebből az régi szokásból vőttéc eredetűt, az Gyonas, és az elégtételec, az mellyec ez mai napon szokásban vadnac. Az mellyec bizonyára nem egyebec, hané kigyőknek fészkei, és viperáknac fayzati: az mellyel által minden az mi jó volt az régi Szokásban, olly igen élfoytatott fogyattatott; hogy annac még czac árnyéka sem maradott meg. Igen jól tudom, hogy az Régiec néhanéha valamennyére daraboson fólnc: és nem tagadom aztis, hogy talám néha megis estenec; az mint nem rég megmondam: de az mi czac egy kevelés voltis meg fenyezve, hogyha ezek az ő mosdatlan kezekkel forgattyac, mindeneftül fogva megoczmányitatic. Es hogy ha az régi Tanítóc méltósága hozatic ez dologra, és az által kellyen czataznia, elő Isten, de miczoda régiatyákat kezdne reánc tolnia: Nagy rést az azoknac, az kikből Lombárdus az ő fő vezér kalauzzoc, az ő foltos bőrhéjét főtte fonta, egyrihány bódult Barátoknak eselyős kődéfekből vétetűt: az melly Ambrúsnac Hieronymusnac, Agostonnac és Chrysofomusnac neve alatt adatik el: Az mint ez jelen való dologban, mayd mindent az sicut Agostonnac az penitenciáról való Könyvből veszi; Az mellyet valamelly toldozás foltozás fedegető mind jókból és mind hitvány antorokból egy aránt fedegetőt és foltozgatott őfve, de ugyá az Agoston nevet viseli azért. De az mellyet, senki, az ki

Cap. 65. Cirtatur in Dec. cap. in act. de pz. dist. 1.

az kiczac feltudóffis, nem méltoztatt Agoston Könyvénc esmerni. Hogy pedig én az ő bolond Tragarságokhoz nem olly igen keményen fogoc, azt az Keresztyén olvaoc én felőlem jövégre magyarázzac; az kiket én unalmaságtul akaroc mentenie. Nem volna én nekem nehéz és remenlem hogy kedvelis lenne, nagy fégyenségeckel kimutatnom, minemű isteni átkokkal diczekedtenec ez ideig. De mivelhogy haszonnal való tanításra vagyok fándékom: én azt utra boczátom.

Ö T Ö D I C R E S Z.

Az Toldalékokról, az mellyekkel az Elég tételt foltozzac, tudniillis az Buczu levelekről és az purgatoriumról.

EZ Elégtételről való tudományból fármaznac továbbá az Buczu vagy Óldozolevelec. Mert az mi hia az mi értékűnknek vagyon az Elégtételre, azt czacozgjac őc, hogy az Buczulevel vásárlással kellyen azt helyére hozni. Es annyira elmennec az ő bódult eselyőségeckben, hogy azt, az Christus érdeménec és az Martyroc érdemeik kiofftasánac mondgyac, az mit az Pápa az ő Buczuleveleivel kiofftogat. Noha pedig sockal inkább fáspafügycökernélkül fűk őc az ő bódult agyoc velejénec tisztítására, hogy nem erőstű bészédre volna fűkségec, és nem is méltó munkára, ez illyen femmiséges hitvány tévölgefeket megtzáfolni; az mellyec soc koffulyokkal ütőgettétvén, immar magoktólis megkezdenec avulni és dőlő felben vadnac: de mivelhogy némelly nem látotthallottaknac hasznos lehet az rövid megtzáfolás, azt sem mulatom el. Es bizonyára hogy az Boczulevelec ennyi soc időtül fogva elfaggatatlan maradtanac, és hogy ez illy hatalmas bódult zilayságban ennyi napocs' estendőc büntetésnélkül multanac el, nyilván igaz jelensége lehet annac, melly rettenetes fetét étzakájával az tévölgefeknek, voltanac az emberec egy nihány fáz estédeig környül vétetve. Láttac azt, hogy, az Pápátul és az ő árújánac hordozóitul nyilván és titkolásnélkül megczufoltatnánac; hogy az ő lelkek idvőséggével merő usuras Kalmárkodást üznénec, hogy az paradiczom egy kevelés pénzen vétethenéc, hogy azoc ingyen lemmit nem adnánac; hogy őc ez fity alatt, az áldozatra adogatas által javaiktól meg mellestetnénec, ki fivattatnánac; mellyeket ostán, kurvák kal és latrockal, zabalódásfál és robzodással fégyennel és gyalázattal költöttec és pazarlottanac el; hogy az leg nagyobb búczúlevel praedikálóc, annec leg gonosfb megutáló, és megvetői volnánac: hogy ez oktalan czuda állat naponkint mind nagyobb

vakmerőséggel és zilaysággal inkább dihoskódnék és tobzódnék: hogy ebben semmi vég nem szakadna; hogy minduntalan ugyan peczét hozattatnák, és ugyan pénz czalattatnák el: Mindazáltal ugyan mégis felötte nagy beczülettel fogadták az öldozo buczuleveleket, imádták azokat és megvötték. Es az mellyec finte az többinél fényesebben láttak is, ugyan czac istenes czaládságnac, és idvőség és álnokságnac tartották, az mellyec által őc hasonnal czalattathatnának meg. Végezetre midőn ez világ valami kevesé ekesedni kezd, megkezd az buczuis hidegülni, és megis fagy lassan lassan, miglen végtére mindenestül fogva elolvad és elenyésk.

2 Mivelhogy pedig lokan, az kic ez gazságot, czaládságot, lopást és tolvayságot (az mellyeckel minket az buczúvalkalmárkodóc ekkédig czufoltanac és jatzodtattanac) látták, eredetit pedig és kútfejét ezeknek az Istentelen dolgoknak nem látták, munkára méltó azért, megmutatni nem czac mineműc legyenec az öldözó levelec, az mint őc azzal élne: hanem aztis, hogy miczoda legyen tulaydonul ő magában az Buczu minden gonoful élést mellőle félen téven. Oec azt Christus érdemének, Szent Apastaloc és Martyroc érdemének nevezic, és az anya fent Egyház kinczének.

Es ez kinczes czürnec gyökere őrizeti, azt mondgyák őc, hogy az Pápára bizatott, az kin ezeknek az nagy jóknac kioftogatása állana, hogy ő azokat mind maga által kioftathatná, és egyebeknek is azoknac kioftogatására szabadságot és hatalmat adhatna. Innét fírmaznac azért az papatul hól rellyes hatalmu őrc búczú levelek, hól ismét bizonyos ektendokre valóc: Az Cardinaloktul fáz napokra, az Píspékóktul negyvenre.

Az buczuc pedig, (hogy természet fírint megírjam) megmoczkolási az Christus vére nec, és az Satannac czufolkodása, mellyec által az Kerestyen népet az Isten kegyelmétül, és az Christnsban való élettül eltérític, és az idvőség nec igaz utától el fordítták. Mert mint moczkoltathatic az Christus vére oczmányabban meg, hanem midőn ragadtatic hogy az, az bönöknek boczanattyára, az megengesteléstic, és az elégtételre elégéges nem volna, hogyha annac ugmint elszáradott és hasna fogyott vére nec fogyatkozása másunnac nem pótolatnák es helyére nem tellyesítene? Az Christusról az Törvény és minden profetac bizonságot tesne (ugymond fent Peter) hogy az ő neve által vétefséc az bönöknek boczanattya: Az búczúlevelec ajándékozác az bönöknek bocza-

A. 10. v. 43.

boczanattya, Peter, Pál, és az Martyroc által. Az Christus vére tífít meg minket minden bönöktül, ugymond fent Janos: Az buczúlevelec az Martyroc vére tífic az bönöknek elmosása. Az Christus, (ugymond f. Pal) az ki semmi bünt né tudna, mi érettünc lött bünne, (az az bünért való elégtétel) hogy mi lennec Istennec igasága ő benne: Az buczúlevelec helyhezetic az elégtéteit az Martyroc véreben. Sz. Pál kiáltya és bizonyíttya az Corinthusbélieknek, hogy egyedül czac az Christus fístetert és holt meg ő erőttec: Az buczúlevelec azt hirdetic, hogy szent Pál és egyebec holtac meg mi érettünc. Másutt azt mondgya, hogy Christus az gyülekezetet az ő tulaydon véren kereste és vőtte meg: Az buczúlevelec az megváltáságnac más áldozattyát rendelic az martyroc véreben,

Az Christus egyetlen egy áldozattyával őrcöké tökéletesecké tőtte azokat, az kic megfenteltenec: ugymond az Apastal: Az buczúlevelec kiáltya ez ellen; hogy az Christus fentelesé, az melly egyébkint elég hatható nem volna, az Martyroc vére által tetetic tellyeségefsé. Szent Janos azt mondgya, hogy minden fentec az Bárány véreben mosfátac meg az ő ruhajokat: az buczúlevelec azt tanítták, hogy az ruhac az fenteknek véreben mosfátac meg.

3 Ez ellen az orzo isteni káromlás ellen igen fíepen irt az Romai Leo pispók, az Palestinabéliekhoz, Noha (ugymond) fenteknek halála drágalatos volt az Istennec fíne előtt, de mindazáltal czac egy ártatlannac megöletése fena volt ez világnac megégeztelése. Az igazac koronát vőttene el, nem adtanac: és az hívöknek erejéről. példac fírmaztanac, nem ajandekai az igaságnac. Mert közülök mindenie magánac holt meg: és czac egy sem fizette meg az ő halálával másnac adofságát; Mivelhogy az egyetlen egy Ur Christus volt az, az mellyben őc mindnyájan, megfístetene, meghóltanac, eltemettene és feltámadtanac. Az melly monda ő másuttis, az mint hogy emlekezetre méltóis vala, ismét előhozott. Bizonyára enne az búczúslevelekről való istentelen tudomannac, gyalázatos tévölgésének meggyőzésére és megbizonyítására semmi vilagossab nem kívantathatic. Mindazáltal ezen értelemre nem illetlenül irt Szent Agoston. Noha mi, (ugymond) atyafiac atyafiakért meghalunc; de mégis semmi Martyrnac vére nem ontatic ki bönöknek boczanattyára: az mellyet Christus czelekedett mi érettünc: és azt minékünc jónkra mivelte, nem hogy miis ugytennec, hanem hogy azon örülnéc. Másutt ismet, Az miképpen egyedül czac az Istennec fia lött ember nec.

Epist. 87.
Psal. 116. v. 25.

Epist. 95.

Tractat. in
Ioh. 84.Lib. ad Ro-
m. 4. c. 4.

emberneccfiává, hogy ő magával minket is Isten fiaivá ténne; azonképpen az mi büntetésünketes, gonosz érdemnélkül egyedül vőtte fel magára mi érettünc, hogy mi ő általa jó érdemnélkül elvennőc az kegyelmet, az mellyel ő minékünc nem tartozott. Bizonyára mivelhogy mind ez egész ő tudományoc merő istenitolvaylásból és isteni káromlásból vagy on őfve toldozva foldozva, ez mindazonáltal az többi felőt, nagy kietlen isteni káromlás. Esmerjéc meg ő magoc, hogyha nem ő tulaydon tudományoc ké ez, hogy az Martyroc az ő halálóc által az Istenectöbbet adtanac, és töle többet érdemlettec, hogynem mint az mennyire ő nékie fügségec volt volna: és olly nagy rakás érdemec vagy on hátra, az melly más emberekre is elaradgyon és folyon. Es annakokaért hogy ez illyen nagy jószág hasonaltan és hiába való ne lenne, az martyroc vére azért az Christus vételével őfve egyeliterőt, és mindkettőből ez az anya fent Egyháznac az bünök nec megboczanattyára es elégtételre való kénccze legyen csináltatván. Es hogy azt így kellyen érteni, az mit fent Pál mond: Bétöltöm az én testemben az Christus menyvedés nec maradékat az ő testéért, melly az gyülekezet. Micsoda ez egyeb, hanem az Christufnac czac pufsta nevet hadni, és őtet czac egy köz fenteczkévé tēni, az melly az fereg között alig esmergetic meg. Ezt az egyyetlen egyyet, ez egy Christust kell vala diczérni, egyedülcze előadni, ez egyyet nevezni, ezt egyedül nézni: midőn az bünök nec boczanattyáról az megengesteléstől, és az megfentelésnek elnyeréséről vagy on az tanuság. De hallyc az ő tekeftő befédeket: Hogy az Martyroc nac verőc; hiaba ki ne ontatott legyen, azt az anya fent Egyháznac közönséges hasonara kell fordítani. De ugyé? Nemde nem vőlté semmi hason az, diczóitēni az Istent az halál által, tulaydon vérőccel az Christus igazság nac alajairni, és azt megerősíteni, ez jelen való élet nec megutalásával bizonyítani, hogy ennél jobbat kellyen kerēsni? Az anya fent Egyháznac hitit tulaydon alhatatósággal erősíteni; ez ellenségnec pedig kemény nyakü vőltat megfegni? De ezt tartyc őc, tudni illic, semmi hasonnac, hogyha czac egyedül Christus az megengestelő; hogyha czac egyedül ő holt meg az mi bünecnkért, hogy ha czac egyedül ő áldoztatott meg az mi megváltásunkra. Lám fent Peter és Pál (ugy mond nac őc) fínté ugy elvehetéc volna az győzödelem nec koronáját, hogyha ágyokon halták volna meg is: hogy pedig vérőc hullásáig viaskodtanac, nem illic az Isten nec igazságához, hogy azt gyümölcztelen és hasonaltan hadgya.

Szinte

Szinte mintha nem tudná az Isten az ő ajándékinac mértéke fent az diczőséget az ő foglaiban megőregbiteni. Az anya fent Egyház pedig közönséggel elég nagy hasnot veszen, midőn az ő győzödelemec által vitezmodra való hartzolás nac buzgoságára inditatic és gerjetic.

4. Melly gonofságossan tekeric pedig fent Pálnac imez mondását, *Col. 1. v. 24.* hogy: Bétölti az ő testében az mi hátra maradt az Christus menyvedésében? Mert nem vonfa ő azt az hátra maradást avagy bétöltést az idvőségnec dolgára, elégtételre, és megengestelésre, hanem azokra az nyomoruságokra, az mellyekkel az Christufnac tagainac, tudni illic minden hívőcc nec kellyen gyakoroltatnioc, valamig őc ez testben él nec. Azért mondgya, hogy az Christufnac sokfele menyvedésében ez még hátra vagy on, hogy holott immár ő egyker ő magában menyvedett legyen, az ő tagaiban még is napok int menyvedne. Ez tisztességgel méltoztat minket az Christus, hogy az mi nyomoruságunkat őveinec beczüllye és tartsa. Hogy pedig f. Pál azt tefi hozzája, hogy: Az anya fent Egyházért: az on nem azt érti, hogy az Anya fent Egyháznac megváltásáért, megengestelteséért, és elégteléléért; hanem annac éppületiért és őregbüléséért. Az miképpen *2 Tim. 2. v. 19* máfuttis mondgya, hogy ő mindeneket elmenyvedett az válastottakért, hogy azt az idvőséget elvegyéc, melly az Christus Jesusban vagy on. Es *2 Cor. 1. v. 6.* az Coronthusbéli ec nec azt írja, hogy nékiec vigasztalásokra és idvőségekre menyved minden nyomoruságokat, az mellyeket menyved: és ugyan ott a mingyárt megmagyarázza értelmét, midőn hozzá tefi azt, hogy ő Szolgája lőtt az anya fent Egyháznac, nem az megváltásra, hanem az Tiszt fent, melly ő reá bizatott volt az Christus Evangeliomána cprédikálására. Hogyha más magyarázótis kívánnac, hallyc fent Agoston: Az Christufnac menyvedési (ugy mond) egyedül czac az Christusban és az Anya f. Egyházban, ugy mint egész testben. Innet mondgya egy tag, az f. Pál, én bétöltöm az én testemben az mi az Christus menyvedésében hátra vagy on. Annakokaért hogyha te az Christus tagai között vagy, az ki azt hallod, akar ki légyis, mindent az mit te menyvedt azoktul az kic nem tagai az Christufnac, az hátra vőlt az Christus menyvedésében. Hová tartozz nac pedig az Apastalok nac menyvedési, az mellyeket őc az anya f. Egyházért felvőtt nec, azt fent Agoston máfutt magyarázza meg: Christus ennec kem aytóm ti hozzátoc, mert Ti Christus juhait vőttoc, kic az ő vérevel fent *47.* reztettetic: esmerjéc meg az áldozatot, az melly tinéctec én tölem nem adatic, hanem én általam prédikáltatic. Ostán azt adgya melléje: Az miképpen hogy ő, az ő életét adta mi érettünc, azonképpen adgyuc mi is az mi életünket az mi atyánk fiaiert, az békeségnec éppitesére, és az hit nec megerősítésére. Ezt tanitya f. Agoston. Távól legyen pedig, hogy fent *Rom. 5. v. 15.*

R III

Pal azt alítottá volna, hogy az Christus szenvedésének valami hja lőtt volna, az mi az igazság, idvőffegnek és életnek minden bétöltését illeti; avagy hogy valamit akart volna tenni hozzája, az ki olly világosan és hatalmasan prédikállya, hogy az bővelkedő kegyelem az Christus által olly nagy bőv aradással öntetött ki, hogy a bűnöknek minden erejét nagy mefse elhalladta és meggyőzte. Ez kegyelem által idvözültenec minden fentec, né az ő életeknek avagy haláloknae érdeme által, az mint s. Peter nyilván és világos értelemmel bizonyítja: hogy az Isten és az ő Christustát gyálazza az, az ki czac egyetlen egy fentec méltóságátis masuva valahová, és nem egyedül az Istennek irgalmasságára fundálnája. De mit kesedelmezec itt tovább, mintha finte valami homályos dologba forganéc, holott ez illyen oktan gorombaságnac megczufolása, győződelem legyen.

5. Továbbá hogy ez utalatoffagoknac béket hadgyunc, ki tanította az Pápát, az Christus Jesus kegyelmét az ónba és pergamenába rekesztetni; az mellyet az Ur az Evangelium igéje által akart kiofítani? Bizonyára avagy az Evangeliumnac, avagy az Buczu leveleknek kell hazudni. Mert hogy Christus minékünc az Evangeliumban, minden mennyei javaival, minden ő érdemével, minden ő igazságával, bölcseségével és kegyelmével, minden kivételnélkül ajánlattáséc és ajándék oztáséc, bizonsága annac fent Pal, midőn azt mondgya: hogy Az Egyházi foglákra bizatott legyen az megengeszteltetésnek igéje, az mellyec által őc ez követséget véghez vifia, mintha Christus önnön maga intene ő általoc: Kérünc titeket békellyetec meg az Istennel. Azt ő, az ki semmi bünt nem tudott, mi érettünc bűnné tőtte, hogy mi lennéc ő benne Istennec igazsága. Es miczoda érteke legyen az Christus közösülésének, az melly minékünc (ezen Apasztal bizonyításból) az Evangeliumba hasznunkra ajánlattatic, tudgyac azt az hívőc. Ez ellenben az Bőczulevec, a kegyelemnek valami elmért és szabott darabját, az Pápa almáriomából előkerelvén őnhoz, hártjához és helyhözis kötőzic és czatollyac, és az Isten igéjétől elszakíttyac. Ha pedig valaki, ennec eredetit kívánja tudni, innet láttatic ez az gonoful forgasz farma-zotnac lenni, hogy mivel régenten az penitentiásokra nehez és keményb elégtételeket vetettenc, hogynem mint őc azokat mind elfenvedhetnéc és tölthetnéc; az olyanoc érezvén azt, hogy őc az reájoc vetött penitentiával felőtte igen megterheltettenc volna, megkönnyebítésért könyörgött ec az anya s. Egyháznac. Az könyebítés az melly azoknac engedtetett, Megoldozásnac, boczátnac avagy bűczúnac neveztetett. Midőn azért az Elégtételeket az Egyháztal az Istenre vonnác, és azokat megfizetéseknek mondanác, a mellyec által az emberec az Isten itéletitül magokat fel-fabadítanác, az Buczu leveleket is egyferrmind arra rángattac, hogy megengesztelő orvoságoz volnánac, az mellyec minket az megerdemlett bűn-

A. R. 5. v. 13.

1 Cor. 5. v. 13.

1 Cor. 1. v. 17.

tetéfektől megfabadítanánac. Azokat az Isteni káromlásokat pedig az mellyeket mielő fámláltunc, olly fégyentelenül költöttéc, hogy semmi fienés elfedezgetésec sem pedig mentséget ne lehessen.

6. Immár azért az ő Purgatorium tüzeknek porsólásávalis minket ne untassánac, a mellyec éppülete ezen bárdoló feyfevel megvagdatott, levonyatott, fundamentomából felforgattatott és elrontatott. Mert én nem tartom az ockal, az kic azt alitttyac, hogy ez tizickelyben elhalgatással kellyé élni, és az purgáló tüztől ne kellyen emlékezni, az mellyből, (az mint oc mondgyac) nagy versengés támad, és igen kevés épülette valóhaszon hozatic ki. Bizonyára én is adnám tanácsul, hogy ember effele czaczogást utra boczátna, hogyha semmi dolog és veszedelem megette nem volna. De mivelhogy az a purgáló pokol avagy tisztító purgatorium, soe isteni káromlásokból éppitert, és naponkint uyob káronkodással támogattatic, és foltoztatic, mivelhogy soe és nehéz botránkozásokat indit, bizonyára né kell mint egy látatlanná tenni. Ez talám egy ideig neminemü téfent elhalgattathatnéc, hogy az Purgatorium, Isten igéjénélkül, nyughatatlan vakmerő bátorságból költött legyen, hogy az népeknel hitelbe költ volt, az Satannac né tudom miczoda jelenéséből, alnokssággal gondolt és hazugságból költetott: Hogy az Irátnac egy néhány helyei bolondul értettenc annac megerősítésére. Noha az Ur Isten nem fenvedi, hogy az emberi bátorkodás, ugy törjénb az ő iteletnek elreytetott mélységébe: Es keményen megparanczolta, hogy ember az ő fát meg ne vessé, se pedig az igazságot a halottaktul né tudakozza, semis hadgya az ő igéjét olly gyalázatosan megmozkolni. De engednéc meg mindazonáltal, hogy egy ideig mind ez illyenec elfenyvedhetoc legyenec, ugy mint az mellyekben né olly nagy dolog forganá: De maga midőn az bűnöknek eltörlése, valahól egyebütt, hogy né az Christus véreben keresetic: holott az elégtétel másuva forditatic; ott a esteg halgas igen veszedelmes. Annak okaért nem czac hangos főval, hanem torkunknac es egef testünknek szakattá valis kell kiáltanunc, hogy az Purgatorium veszedelmes költött dolog, és az Satannac hazugsága legyen, az melly az Christus keresetec semmivé téfi, az Istennec irgalmasságát fenvedhetetlen bossúsággal illeti, és az mi hitünket erőteleniti és feltorgattya. Mert miczoda egyéb onekic az Purgatorium, hanem egyedül czac az büntetés, az mellyet az megholtaknac lelkec az bűnöknek megfizetéséért fenvednec? Azért kell ellene kiáltani az mint mondam, hogy minekutánna az Elégtételől való vélekedés elrontatott, ottanhamar az purgatorium is fundamentomostal fogva felforgattáséc, és egy rakátra rontattáséc. Es mivelhogy az iment való meg bizonyításokból felőttebis nyilván vagy on, hogy az Christus vére legyen az egyetlen egy Elégtétel, megengesztelés, és tisztítás a hívőknek bűneikért, miczoda vagy on hátra, hogy a

Deut. 18. v. 14.

Purgatorium nem merő rettenetes isteni káromlás volna az Christus ellen? Elhalgatom itt az Isteni tolvaylast, az mellyel az purgatorium naponkint otalmaztat, az botrányozásról sem szólok, az mellyet az Religioiban ferez, sem az több főc fántalan gonosról, az mellyeket ebből az Istentelen kút főből fármazni látunc.

7. Mindazáltal munkára méltó, hogy ember, kezeből kiragadgya az Irásnac helyeit, az mellyeket őc hamisan és fonakul fogdosnac. Mivelhogy, ugymondnac, Urunc bizonyíttya, hogy az f. Léle ellen való bűn, sem ez jelen valón, sem az következendő világon meg nem boczáttatic, ezzel egyfőrs mind érteni adgya, hogy némely bűnőc az következendő világban boczáttatnac meg. Ki nem láttya pedig, hogy Urunc ott a bűnőcnek kötelefségeről folyon: az melly ha úgy vagyon, mi gondgya rea az ő Purgatoriomoknac; ugymint az mellyben az ő vélekedésec ferint, az vétekc bűnterése menyvedtetit: az kötelefséget nem tagadgyák, hogy ez életben meg nem boczáttatott volna. De hogy többé ellenünc ne rebegjenec, lefen tellyesb feleletek is. Midőn az Ur Christus ez illyen káronkodó gonosfagnac megboczanattya felől minden reménséget el akarna mazzeni, nem elege dett azt mondani, hogy soha meg nem boczáttatic, hanem hogy annival nagyobbá tegye, olly elostással él, az mellyel mind az Istenec jelen való itiletit, mellyet kiki mindenez életben érez az ő lelki esmeretiben, befoglallya, és mind az utolsó itiletet, az melly az feltámadásban mondatzatic nyilván ki. Mintha azt mondanája, őrizzétéc magatokat az gonosfagos ellenkedestül nem külömben mint jelen való veszedelemről, mert az ki arra igyekezic, hogy az f. Léleknec előnyuytott világosságát fántfándéckal elóltsa, soha nem nyer az semmi kegyelmet, sem ez életben, melly az bűnőcsőknek megtérefte adatott, sem az utolsó napon, midőn az juhoc az kofoktul az Isten angyali által elválastatnac, és az mennyeknec orfága minden botrányozásoktul megúfítatic. Annakutánna az hasonlatosságot hozzác elő f. Mathébol: Légy jo akarója az te ellenségednec, hogy valamimódon tégedet a Biró kezébe ne adgyon, az Biró az Porosfónac, az Porosfó az tömlőtzebe ne vessen: az honnét ki nem jó f, mig nem megfizet f mind az utolsó fillérig. Hogyha ez helyen, az Biron az Isten, az ellenségen az őrdög, az porozlón valamely angyal, az Tömlőtzen az purgatorium értetic, tehát őrdög est győzötté hagyom magam. Ha pedig fenki nincz, az ki nem tudná, hogy Christus azt akarja ott megmutatni, melly főc és nagy veszedelmekbe és nyavalyáságokba vetnéc azok nyakra főre magokat, az kic nagy keménynyakuan inkább akarjác az éles igazságot próbálni, hogy nem mint egyigyüen és igazán akarnánac czelekedni; hogy őket az igaz egygyeségre annival hatalmasbá intenéje: mint találattnéc tehát itt az Purgatori

Matth. 12.
v. 32.
Marc. 3. v. 28.
Luc. 12. v. 10.

Matth. 5.
v. 30.

3. Bi-

8. Bizonságot hoznac az fent Pál mondasából: mellyel azt mondnac az Christus előtt. Mert hogy az pokolbéli ec itt nem értethetnec, az mellyec az őrdög kárhozatra sententiáztattac, azt őkis esmeretessé hadgyác. Azoknac az lelkeknek kell azért lenni, az mellyec az Purgatoriumban kínlódnac. Nem rofóful bizonyíttanánac, hogyha fent Pál az térd haytáson az igaz Isteni tífteletet, az mellyel az hivec az Istent segítségül híjác, errené és jelentené; de mivelhogy közönséggel arról tanit, hogy az Christusnac birodalom adatott, az mellyec minden teremtettt állatoknac engedniec kellyen, mi ellen benne, hogy az Pokolbéli ecen az őrdögöket értsüc, az mellyec bizonyára az Urnac itilő f. éki eleibe állattatnac, hogy őtet retteggéssel, és reskérésel Birónac esmerjéc? Az mint őmaga fent Pál, finte ezen profeciat másutt magyarázza: Mi mindnyájan, (ugymond) az Christusnac itilő f. éki eleibe állattatunc; mert meg vagyon írva: Elec én, hogy nekem hajol meg minden térd, &c. Itt azt vetic elő, hogy az így nem magyarástathatnéc, az mi az f. Janos Jelenesében olvastatic: Minden teremtettt állat, és mellyec menyben, földön, föld alatt, és az tengerben vadnac és minden ezekben valóc, hallam hogy azt mondgyác vala: Aldas tíftelesség, diczőség és hatalom az f. ékben ülőntec és az baránnac őrdögön őrdöcke. Ezt bizonyára én könnyen megengedem: őc pedig miczoda teremtettt állatokal alitanac, hogy itt előfámláltasnac? Mert bizonyofnál bizonyosb, hogy ott mind az okos állatoc és mind az életnélkül való teremtettt dolgoc befoglaltasnac. Melly által semmi egyéb nem mondatic, hanem hogy minden részei ez világnac, az felső égtül fogva, az földnec alsó részeiglen az Istenec tíftelességét az ő kiváltképpen való módgyoc ferint meghirdetic és előfámlallyac. Az mi az Machabeusoc historiájából hozatic elő, azt én semmi feleletre nem méltoztatom, hogy ne láttassam azt az Könyvet az fent Irásközze fámlalni. De azt mondgyác őc, hogy Lám Agoston, fent Irásbéli könyvért vötte azt. Előfer, melly bizonynal az Machabeusoc Irását (ugymond) nem tarttyac az Sidoc olly nagyra, mint az Törvént, az profetákat, és az Soltárokat, kiktől az Ur bizonságot téfen, ugymint űtanubizonságirul, és mond: f. ükség volt bétellyessédni mind azoknac, mellyec én felőlem megirattattac az Törvényben, az Soltárokbán, és az Profetákban. De nem hasonlatlanul vétetött bé mind az által az anya fent Egyháztul, hogy ha jozanon olvastatic és halgattatic &c. Az Hieronymus pedig minden kételkedésnélkül tanit, hogy az Machabeusoc Könyvénc semmiképpen ninczen érteke az Keresztyéni Hitnec ágazatinac megerősítésére. Es az Hitnec magyarázattyáról írott régi Könyvből, valóban nyilván vagyon, hogy annac az régi anya fent Egyházban

Phil. 2. v. 10.

Rom. 14. v. 10.

Apoc. 2. v. 13.

2. Mach. 12.
v. 43.

Contr. Se-
und. Gau-
den. Epist.
cap. 23.
Luc. 24. v.
44.

2. Mach. 15.
v. 36.

femmi méltósága nem volt legyen. Es mit hartzoloc itt hijába? Mintha önön maga, annac az könyvnek írója eléggé nem bizonyítaná, mennyit tulajdonított nekik, midőn a végében boczánatot kér, hogy ha valamit nem igazán mondott. Bizonyára az ki megvallyá, hogy az ő írása boczánaton kívül fűkös, nem kiáltya az, hogy az Szent Léleknek jelensége legyen az az írás. Annakfelőtte az Judas Machabeusnac istenes volta nem diczeretic külömben, hanem hogy ő nekik erős remensége volt az megholtaknac feltámadása felől, midőn az megholtakért áldozatot küldött fel Jerusalembé. Mert az Historiának megírója nem érti azt az megváltságna c áldozatjára az mit Judas czelekedett: hanem hogy azoc, az kic Hazájokért és az Religioért holtanac meg, az egyéb hiveckel társai volnának az öröc életnee. Jollehet nem volt babonáságnélkül és viszáfordult buzgoságnélkül ez a czelekedett. De azoc az bábáknális bolondabbac, az kic az Törvénynek áldozatit mi reanc térjestic és vonfác: mivelhogy tudgyuc azt, hogy az Christus eljövetele által megfűntene, az mellyec akkor szokásban voltanac.

1. Cor. 3. v. 15.

9. De sicut Pálban vagyon győzhetetlen mennyűtő éék fegec; az melly nem olly könnyen törethetic el. Ha ugymond, valaki ez fundamentumon épitaranyat, ezüstöt, drágakövet, fát, fénát, pozdorját: Kinekinek minemű legyen dolga, az Urnac napja kijelenti; mivelhogy az tűzben lehen nyilván, és kinekinek czelekedeti minemű legyen, az tűz próbállyá meg. Az kinek czelekedeti megégend, az kárát vallyá, ő pedig idvözül, de ugy mint tűz által. Mj lehetne (ugymondnac őc) egyéb ez a tűz, hogy ha nem az Purgatorium, az melly által az bűnöknek tisztalansága megeméftetic, hogy mi tisztán mennyünc bé az Istennec orfágában?

Chrysoft.
Augustin.
& alii.

De maga ezt nagy része az régi tanítoknac, más tűz nec tartotta, tudni illic, hogy az nyomoruság legyen ez az tűz, avagy az kereft, az melly által az Ur az őveit tisztogattyá és próbállyá, hogy az test nec sárában hevervén ne maradgyanac: Es sokkal hihetőb ezek nec értelmec, hogynem az kic az purgatoriomat költic. Noha én ővelec sem tartom, mert nekem ugy terzic, hogy én annac az hely nec sokkal bizonyosb és világosb értelmét fogtam meg. De minekelőtte azt előhozom, örömeft akarnám, hogy előferek nekem megfelelne, hogyha őc azt tarttyák, hogy az Apastaloknac és minden sctek nec az Purgatoriomos tűzön kellett által mennic. Tagadni kezdic, joltudom. Mert igen viszá esné, hogy azoknac kellyett legyen tisztatnioc, az kik nec annyi érdemec maradott meg (az mint őc álmodoznac) hogy azokbol az anyasent Egyháznac minden tagainac felőtte bővségeseb tisztogathattanac. Mindazáltal ugyan azt erőlsiti az Apastal

Apastal: Mert nem mondgya hogy, némellyek nec czelekedete, hanem hogy mindenek nec czelekedete meg próbáltatnac: az melly mindenek igeje által az Apastalok is befoglaltatnac. Es ez nem enyim, hanem sicut Agoston bizonyítála, melly azt az magyarázatott ige ostromollyá. De az mi még több: nem mondgya s. Pál; hogy azoc az kic az tűzön által men- Enchirid. ad
Lament. 68.
nec, az ő bűnekért kinlödgyanac; hanem azt mondgya, hogy azoc, az kic az anya s: Egyházat minden forgalmatos ferésséggel éppitetté, jutalmat vesné, midőn az ő munkájoc tűz által próbáltatic meg. Előferek lattyuc azt, hogy az Apostol hasonlatoságképpen fűlt legyen, holott ő azt a tudománt, az mellyet az emberek az önön fejekről gondolnac, fanac, fénanc és pozdorjánac nevezte. Es ez hasonlatoságnac okais nyilván vagyon: tudni illic, miképpen hogy az fa, mihelt az tűzre vetteric, azonnal megeméftetic és elvéf, azonképpen az a tudomány sem alhat meg, hogy ha az ember megvizgállyá és próbállyá. Továbbá ninczen senkitül el rotyve, hogy ez illyen próbálás az sicut Lélektül fűrmazzéc. Hogy azért azon hasonlatoságban előmennyen, és minden részeket egymás ellenébe rendellyen és ősvéfoglallyon, ugy nevezte tűz nec az s. Lélec próbáltattyát.

Mert miképpen hogy az arany és az ezüst mentől többé vonyatic az tűzön által, annal bizonyosb a próbánac érteke, hogy jó és tista legyen: azonképpen az Istennec igazságais, mentől inkább az lelki tudakozás által meg gondoltatic, annal tekintetesb és méltóságosb lehen. Miképpen az fena, fa, és pozdorja, mihelt az tűzbe vetteric ottan hamar megeméftetic: azonképpen az emberi találmányok is, mellyec az Isten igeje által meg nem erőfittetic, nem alhattyc meg és nem szenvedhetic ugy el az Szent Lélek nec meg próbálását, hogy mindgyarást el ne hullanának és el ne enyészédné nec. Végezetre, mivelhogy az költött uy tudományoc, fahoz, fénához és pozdorjához hasonlitanac, azért mert miképpen az fa, fena, pozdorja az tűztül megégettetic és megeméftettetic, és pedig ez illyen tudományoc, egyébképpen nem, hanem az Urnac lelkétül forgattatnac fel és gyomlaltatnac ki: ebből az következic, hogy az s. Lélec legyen az a tűz, a melly által azoc megpróbáltatnac. Ez megpróbálását nevezi s. Pál Urnac napjanc, az Irásnac közönséges szokála sicut.

Mert az Urnac napjánac hivattatic az, valamennyi sicut ő az emberek nec az ő jelen voltát, nem mineműképpen megjelenti. Ackoron tündöklic pedig kíváltképpen az ő ortzájánac sine, midőn az ő igazsága világoskodic. Immár meggyőzetott az, hogy s. Pál semmi egyéb tűzét ne értsen, hanem az sicut Lélek nec próbálását. Mint idvözül nec azért azoc, az által az tűz által, kic az ő czelekedetekben kárt vallanac? Ezt nem lehen nehéz megérteni, hogyha meggondollyuc, miczoda emberekről folyon. Mert

azokat az Egyháznak építőit jegyzi itt meg, az kic jollehet megtartyác az idvőségnek igaz fundamentomat, és mindazonáltal más eskőzt építene creája, Az az, az kic nem az főb és főkséges ágazatitól távoznac el az Hitnec, hanem más appro tzigkelyekben az mellyec nem olly igen veszedelmese, tévelgenec és tántorganac, midőn az ő tulaydon költeményeket az Isten igéje közzé elegyitic. Ez illyeneknec, mondom, hogy kárt kellyen vallanioc az ő munkájokban, ugyhogy az ő költeményec eltöröltésenec, oc pedig idvözülne, de ugy mint tűz által, azaz, nem hogy az ő tudatlanságoc és fogyathozáfac az Ur előtt diczeretes volna: hanem hogy oc, az f. Lélek nec ereje által, azoktól megtisztitannac és megüresitetnec. Annakokaért mindazoknac kárt kell az ő munkájokban vallanioc, valakic az Isten igéjenc aranyi tisztaságát, ezzel az purgatoriumnac ganéjával megoczmányítottac.

10. De hísem lám regtűlfogva valo fokasba tortatott az anyafent Egyháztul. Ez ellenvetést megfeytífent Pál, mivelhogy az ő idejéti befoglallya abban az mondásban, midőn azt hirdeti, hogy mind azoknac kárt kell az ő munkájokban vallanioc, az kic az anyafent Egyháznak Építetire valamit raknac, az mi nem illic az fundamentumhoz. Annakokaért midőn nékem az ellenkezőc azt vetic előmbé, hogy ezelőtt ezec és háromfáz estendővel bévolt legyen vétetvén ez a fokás, hogy könyörgésenec legyenec az halottakért, és visfontag azt kérdem tőlőc, hogy, melly igéje által az Istenec, miczoda jelenség által, és miczoda példaralótt legyen. Mert effelől, nem czac fent Irásbéli bizonságokból vagyon fogyatkozás, hanem mind az fenteknec példajais, az mellyek az Irásban olvastatnac semmit effélet nem mutatnac. Az halott síratásról és az temetésnec tisztiról, ott elég vagyon, és gyakran hófű predikatiokis vadnac: az halottakért való könyörgésről czac egy legkiseb berüt sem láthatf. Maga mentül nagyobb értékű az dolog, annál inkább emlékezetenec kellett volna rollalenni. Es látac ön magokis az régiec, kic az halottakért imádkoztat, hogy arról sem Isten igéje, sem valami olly igazolható példa nem volna előttőc. Miért vóltanac tehát olly merésfec? Ebben, azt mondom, hogy valami emberi fogyatkozást fenyedtenec legyen. Azért vitatom, hogy ember azt ne czelekedgye, az mit oc czelekedtenec. Mert hogy ha az Hivők nec, semmi dolgot nem kell kezdenec, hanemha előfent azon dolog felől bizonyofoc az ő sívekben, az mint f. Pal paranczollya, tehat ez az bizonyofoc kiváltképpen az könyörgésben kívántatic meg. Mindazáltal hihető dolog, hogy valami oc által ineditannac legyen arra: tudni illic, vigasztalást kerestene, az melly által sérelmeket és bánattyokat enyhitenec és embertelenségnek is láttzic, az megholtakhoz való feretnec

Rom. 14. v.
21.

nec az Isten előtt, semmi jelcit és bizonságát nem mutatni és láttatni. Melly haylandó legyen az ember természet ferint ez illyen értelemre, eléggé veszi kiki minden esébe.

Es az egyfent bévött fokás, fővénec gyanánt vólt, foc emberek fővénec felgyuallatására. Tudgyuc azt, hogy minden Pogányoknál, mindenkoron az halottakért áldoztanac és imádkoztanac, és azoknac lelkec estendőkint tisztitannac. Noha pedig ez büvös tündéreskedéssel czufolta és nevette az Satan az bolond embereket, mindazáltal az megczalástra, bizonyos fundamentomból vótt alkolmatofaságoc: rudniilic, hogy az halál nem veszedelem avagy elmulás, hanem általmenetel legyen ez életből más életbe. Ninczis kétség abban, hogy az pogányokat ez illyen babonáság az Isten ítélő séki előtt bünbe marasztya és meggyőzi, hogy arra az jövőendő életre való gongyokat, az melly életet megvallottac hogy hinnec, elmulatnac, és annac reménségét tőlőc eltasítottac. Hogy azért az Keresztényenec ne láttatnannac gonofbaknac az pogányoknál, ségyenlőttéc, az megholtakhoz semmi fogalattyokat nem mutatni, mintha azoc tellyeséggel eltöröltetec és semmivé lőttene volna. Innét vagyon az ő meggondolatlan ferénységec: mert azt alítottac, hogy ha restec lennec az halottakra való gondviselésben, az tori lakodalmok ferzésében és az áldozatoc offerálásában, nagy gyalázatra jutnannac. Az mi azért ez elfordult buzgoságból fármazott, az ostán az minden napi öregbedés által ugy megnevedett és elfokafodott, hogy az Papistaságnac legnagyobb séntségévé lótt legyen az kinlódó halottac meglegítése. De az fent Irás fockal job és erősb vigasztalást ad minékünec, midőn azt bizonyitya, hogy bódogoc az halottac az kic az Urban hálnac meg, és okátis megmondgya; mert az által nyugofnac az ő munkajoktul. Nem kell azért magunkat olly bolondul feretnünec, hogy valamelly elfordult istentelen könyörgeni valo fokást rendellyünec az anyafent Egyházbán.

Apoc. 14. v.

Bizonyára az kinec czac valami kicziny ese és értelme vagyonis, könnyen megismerheti, hogy az régi Tanító, midőn ez dologról tanítottac, felőtte igen fábrac és alkolmazzattac magokat az népnek fokásához és bolondságához. Megis engedem, hogy ő magokis az tanitoc ezen tévelgésre ragadtattannac legyen. Az mint tudni illic, az elhítele való magagondolatlan hirtelenkedés az embereknec értelmeket az igazán való iteltől fokta megfosztani.

Melly kételkedve diczerjéc pedig ezenközbe az halottakért való

Ssss

könyörgest, megmutattya az ő könyveit, ha ember megolvassa azokat. Szent Agoston előfámlállya az ő vallástételről való könyveiben, hogy az ő anyja, Monica azt fölötté igen kérte legyen, hogy titkos fenségnec foglaltatásában az oltárnál ő róla megemlekezzenec. Ez czac vén agnói figyelmes gondolat volt, mellyet az fia nem funtolc az fent Irás regulája ferint meg, hanem az anyához való természetü indulatból, egyebektül javaltatni akart. Az könyv pedig, mellyet az halottakra való gondviseletről ferzett, olly fóc kétkelkedt foglal magában, hogy az ő hidegségével az bolond buzgoságnac hiveséget méltán előlthatná az emberekben, hogy ha valaki az halotknac prokátora akarna lenni. Bizonyára hideg hasonlatossággal teszi bátorságosa azokat, az kic annakelőtte nyughatatlanoc voltac.

Mert ez az egy gyámol: mivelhogy az halottakért könyörgő fokás erőt vőrt, nem kell tehát ez foglaltat megvetni. Továbbá ha finte megengednémis, hogy az anya fent Egyházi régi Iróknac istenes dolognac tettett legyen, hogy ember meg ne verneje az halottakért való imádkozást, mindazáltal ugyan mindenkor azt a regulát kell megtartani az melly meg nem czalhat, hogy nem illic az mi hozzánk, hogy az mi imádságinkban valami tulaydonunkat eleggyitsüc, hanem hogy az mi kérésinknac az Isten igéje alá kellyen vetterni: Mert az ő akaratyán áll, hogy nekünc előnkbe írja, mit akarjon hogy tőle kérjünc. Imár pedig, mivelhogy az egész törvény és az Evangelium, czac egy betűvel sem ad minékünc szabadságot az halottakért való imádságra, tehát megmoczkolása az, az Istenec segítségül hívásnac, hogy ha ember többet igyekezie mivelni, hogynemmint ő paranczollya. Hogy pedig az mivelünc ellenkedőc ne kétkedgyenec azzal, hogy az régi Ecclesia ő nekic tár fóc volna ez ő tévölgésekben, azt mondom hogy nagy külömb-ség legyen benne.

Azoc az megholtakról megemlekeztenec, hogy az ne láttaséc, mint ha azok felől minden gondgyokat félen törtéc volna, de egy ferf mind kétkelketenec mint volna azoknac állapattoc. Az purgatorium felől bizonyára olly igen nem állattac semmit, hogy azt inkább bizonytalan dolognac tartanac. Eze az kívánnyac, hogy valamit őc az purgatoriumról álmodrac, azt ember minden ellene mondasfélkül Hirnec ágazattyanac és tudománnyanac tartsa: Azoc az ő halottokat az Ur vaczorájánac elvételében, czac kevés főval, hogy azokról elfeledkeztenec ne láttatánac, Istenec ajánlottac.

Ezek pedig arra törtenc, hogy embernec naponkint fogalmatos gond-

gondgya legyen az halottakra, és azt ferfic az ő idetlen és alkolmatlan prédikállásokkal, hogy ember ez halotti gondtartást, az feretnec minden dolgainál fellyeb valónc tartsa. Sőt nemis volna nehéz, az régieknec egy nyáy bizonságit előhozunc, az mellyec mind azokat az halottakért való imádkozásokat, az mellyeckel akkoron éltenc, nyilvánssággal felforgattac.

Az minemü Agostonnac imez mondása, mellyel tanit, hogy, Az testnec feltamadását és az öröc életet minden emberec várjac: az nyugodalmat pedig az melly az halál után következie, kiki akkor veszi el mikor meghal, hogy ha arra méltó leend. Azt bizonyittya annak okaért, hogy minden istenfelő Keresztýenec, mihelyen meg halnac, nem kevésbé mint finte az profétac, Apastaloc és Martyroc, idvőséges nyugodalomra menne. Hogy ha azért illyen az ő állapattoc, kérdlec, mi háfna az mi ő érettec való esedzésünk nec. Az goromba babonáságokat, az mellyekkel az egyigyücket megigéztéc és varáslottac én elhagyom; az mellyek noha fántalan fokas, és azoknac legnagyobb rakásai, olly igen képtelen ostobác, hogy őc azokat semmi tíftecséges fínnel nem fíepithetic sem el nem fedezhetic. Elhalgatom az ő fígyenséges kufarkodásokatis, az mellyeket őc ez megrögött vak-ságában ez világnac, nagy kinyelsséggel üzrenec és gyakorlottanac. Mert annac sem háma sem vége nem lenne: és ez utálatosságnac előfámlálása nélküls, elegec vagyon itt az Istenfelő olvasóknac, az mellyeckel Lelkec esmeretit erőstheric és gyámolithattyac.

HATODIC RESZ.

*Az Keresztýén embernec életéről: és előszer, miczoda erősségeckel
intsen minket arra az szent
Iras.*

Megmondottuc, hogy az Ujjonnan fíületés arra igazitatott legyen, hogy az Hivők nec életében, az ő engedelmségec között és az Istenec igazsága között egyenlőség és ő fíve halgatas láttaséc: és ugy erőstítéc meg az Fíuságot, az melly által fiacka fogadtattanac. Noha pedig azt az meguyitást, az mellyel az Istenec ábrázattya mi benünc visontag felépítetic, az ő Törvénye magában foglallya, de mivelhogy az mi lassúságunc és restségunc, fóc ő fíon nélküles gyámolítás nélkül fíukölködic, háfnos lenfen azért az Irásnac külömbkülömb helyeiről az életnec igazán rendelésnec modgyát ő fíve fedegetni, hogy azoc, az kic az megrétést fívec ferint kedvellic, az ő munkájokban és ferenkedésekben meg ne essenec.